

ՏԱՍ ՀԱՐՑ և ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵ ՄՈՒՀԱՄՄԵԴԻ ՄԱՍԻՆ

Այս գիրքը մեզ պատասխանում է
մի շարք հարցերին, որոնք
վերաբերում են Մարգարե
Մուհամմեդին, նրա
բազմակնությունը, Ավետարանից
գրագողությունը : Այն նաև
հակիրճ տեղեկություններ է
տալիս պատերազմական և
կանանց իրավունքների մասին:
Մեկ ամբողջ հաված նվիրված է

Մարգարեյի հայտնութիւններ
ստանալուն, որը ապացուցում է ,
որ նա չէ Ղուրանի
հեղինակը:Գրքի վերջին գլուխը
վերաբերում է Մարգարեյի
լուսնոտ լինելու անհիմն
գաղափարին, որը առաջ են քաշել
մի շարք արևելագետներ:

<https://islamhouse.com/810324>

- [ՏԱՍ ՀԱՐՑ և ՊԱՏԱՍԽԱՆ
ՄԱՐԳԱՐԵ ՄՈՒՀԱՄՍԵԴԻ
ՄԱՍԻՆ](#)

- ԻՆՉՈՒՐ՝ ՄՈՒՀԱՄՄԵԴԸ
ԱՄՈՒՍՆԱՑԵԼ Է ՄԻ
ՔԱՆԻ ԿԱՆԱՆՑ ՀԵՏ
- ԱՐԴՅՈ՛Ք ՄԱՐԳԱՐԵ
ՄՈՒՀԱՄՄԵԴԸ
ՏԱՐԱԾԵՑ ԻՍԼԱՄԸ
ՄՐԻ ՄԻՉՈՑՈՎ և
ՍՏԻՊԵՑ ՄԱՐԴԿԱՆՑ
ԸՆԴՈՒՄՆԵԼ ԻՐ ԿՐՈՆԸ
- ԱՐԴՅՈ՛Ք
ՄՈՒՀԱՄՄԵԴՆ Է ԳՐԵԼ
ՂՈՒՐԱՆԸ: ԱՐԴՅՈ՛Ք
ՆԱ ԱՍՏՎԱԾԱՇՆՉԻՑ
ՉԲԱՂՎԵԼ Է
ԳՐԱԳՈՂՈՒԹՅԱՍԲ
- ԱՐԴՅՈ՛Ք ՄԱՐԳԱՐԵՆ
ԱՌԱՉՆՈՐԴԵՑ
ԲԱՉՄԱԹԻՎ
ԲԱՐԲԱՐՈՍ և

- ԱՐՅՈՒՆԱԼԻ
ՊԱՏԵՐԱԶՄՆԵՐ
ԱՐԴՅՈ՞Ք
ՍՈՒՀԱՄՍԵԴԸ
ՄԱՀԱՊԱՏԺԻ ԷՐ
ԵՆԹԱՐԿՈՒՄ ՎԱՅՐԱԳ
ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ՊԱՏԺԻ
ՄԻՉՈՑՈՎ
- ԱՐԴՅՈ՞Ք ՄԱՐԳԱՐԵ
ՍՈՒՀԱՄՍԵԴԸ
ՀԱԿԱՍԵՄԱԿԱՆ ԷՐ և
ԱՐԴՅՈ՞Ք ՆԱ ՍՊԱՆԴԻ
ԵՆԹԱՐԿԵՑ ԲԱՆՈՒ
ՔՈՒՐԱՅԶԱ ՀՐԵԱԿԱՆ
ՑԵՂԻ
ՏՂԱՄԱՐԴԿԱՆՅ,ԿԱՆԱ
ՆՅ և
ԵՐԵԽԱՆԵՐԻՆ:ԱՐԴՅՈ՞
Ք ՆԱ ԾՐԱԳՐԱՎՈՐԵԼ

ԷՐ ՀՐԵԱԿԱՆ
ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԷԹՆԻԿ
ՈՉՆՉԱՅՈՒՄԸ
ԱՐԱԲԱԿԱՆ
ԹԵՐԱԿՂՉՈՒՑ:

- ԱՐԴՅՈ՞Ք
ՄԱՀՄԵԴԱԿԱՆՆԵՐԸ
ԱՍՏՎԱԾԱՅՆՈՒԹՅՈՒՆ
ԵՆ ՎԵՐԱԳՐՈՒՄ
ՄՈՒՀԱՄՄԵԴԻՆ
- ԱՐԴՅՈ՞Ք ՄԱՐԳԱՐԵՆ
ՏԱՌԱՊՈՒՄ ԷՐ
ԼՈՒՍՆՈՏՈՒԹՅԱՄԲ

ՏԱՍ ՀԱՐՑ և ՊԱՏԱՍԽԱՆ
ՄԱՐԳԱՐԵ ՄՈՒՀԱՄՄԵԴԻ
ՄԱՍԻՆ

ԻՆՉՈՒՐ՝ ՄՈՒՀԱՄՄԵԴԸ
ԱՄՈՒՍՆԱՅԵԼ Է ՄԻ ՔԱՆԻ
ԿԱՆԱՆՅ ՀԵՏ

ԱՐԴՅՈ՞Ք ՆԱ ԱՐԵԼ Է ԱՅԴ
ՍԵՌԱԿԱՆ ՀԱՃՈՒՅՔԻ ՀԱՄԱՐ

Ամեն անգամ երբ հնչում է
Մարգարե Մուհամմեդի անունը,
մարդկանց մտքերում
պատկերվում է բազմակի
տղամարդ: Մահմեդականների
համար, նրա բազմակի
ամուսնությունը Իսլամի վրա ունի
հսկայական հետևանքներ և
իմաստ ինչպես նաև աշխարհի
պատմության երկարաձգում:
Անօգուտ է ասել, որ խնդիրը մնաց
վիճելի և որպես այդպիսին,

խնդրի ցանկացած
ուսումնասիրությունը
պահանջում է օբյեկտիվ
մոտեցում : Հետևաբար, մենք
կփորձենք լուծել այս խնդիրը
լինելով այնքան օբյեկտիվ, որքան
որ հնարավոր է :

Մարգարե Մուհամմեդի
նպատակն էր համոզել, որ Աստծո
Մարգարեյի այս առաքելությունը
լրացրել և հաստատել է
հասարակարգ, որը հիմնված է
Աստծո պատվիրանների, այլ ոչ թե
իր վրա : Նպատակին հասնելու
համար նա արեց ամենը, որքան որ
մարդկայնորեն հնարավոր է. նա
հարաբերություններ հաստատեց
Արաբիայի տարբեր ցեղերի հետ,

խաղաղության պայմանագրեր կնքեց իր երդվյալ թշնամիների հետ և հարաբերություններ պահպանեց տարբեր ցեղերի ղեկավարների, **ժողովուրդների և կրոնների հետ**: Ընդհանուր առմամբ, նրա ամուսնությունները մեկ ուղղի էր բարելավելու, **տարբեր ազդեցիկ ցեղերի հետ հարաբերությունները**:

Եթե որևէ մեկը ցանկանում է այս տեսանկյունից դիտել Մարգարեյի ամուսնությունները, **սպա պարզ են դառնում նրա դրդապատճառները**: Շատ պարզ և սիսալ կլիմի դիտել նրա ամուսնությունները որպես ուղղակի կրթի ավարտ :

Այժմ, եկեք, քննենք նրա
յուրաքանչյուր ամուսնության
հանգամանքը, տեսնելու, **արդյոք
այդ է իրավիճակը**: Ի սկզբանե,
հույժ կարևոր է նշել, որ իր
կանանցից, բացառությամբ մեկի,
**բոլոր տասնմեկն էլ այրի էին կամ
ամուսնալուծված**:

Մեծամասնությունը փաստացի
այրի էին :

Նա առաջին անգամ կնության
առավ Խադիջա անունով մի կնոջ,
**ով երկու անգամ արդեն
ամուսնացած էր** : Խադիջան
քառասուն տարեկան էր իսկ նա
քսանհինգ: Խադիջան առաջին
կինն էր, **ով ընդունեց Իսլամ**:
Խադիջան մեծ մխիթարություն էր

Մարգարեյին ամբողջ կյանքի ընթացքում և Մարգարեն շարունակում էր հիշել նրան իր հետագա տարիներին, **որպես իր սիրելի կնոջ**: Նա հավատարմորեն մնաց Խադիջայի հետ քսանհինգ տարի, մինչ նրա մահը, որի ժամանակ Մարգարեն հիսուն տարեկան էր, **իսկ Խադիջան վաթսուներեց**:

Եթե նա առաջնորդվեր կրքի դրդմամբ, ինչպես նրան մեղադրում էին թշնամիները, նա կարող էր ամուսնանալ մի շատ անգամներ գեղեցիկ և երիտասարդ կանանց հետ, մի հասարակարգում, որտեղ մի քանի կին ունենալը նորմ էր, **ոչ մի**

պատճառ չէր լինի հավատարիմ
լինել տարեց կնոջ մինչ հիսուն
տարեկան: Այս միակ փաստը
կարող էր էական լինել
ամբողջովին ժխտելու այս հարցի
դեմ արված մեղադրանքները:
Ամեն դեպքում, նրա բոլոր
ամուսնությունների քննումը,
ինչպես մենք կտեսնենք, կարող է
այս հարցը հանգիստ թողնել:

Իսադիջայի մահից հետո, նա
կնություն առավ մեկ այլ այրու,
Սավդային, ով վաթսունհինգ
տարեկան էր : Նա և նրա նախկին
ամուսինը, Սակրան,
արտագաղթել էին Եթովպիայից,
փախչելով Մեքքացիների
ճնշումներից և

հետապնդումներից: Մերքա
վերադառնալու ճանապարհին
նրա ամուսինը մահացավ:
Տեսնելով նրա դժվար
իրավիճակը, **Մարգարեն**
ամուսնացավ նրա հետ :

Այնուհետ նա կնության առավ
Աիշայի, **իր ընկեր և ուղեկցորդ**
Աբու Բաքրի դստերը: Առաջին
անգամ Աիշան նշանվել էր Ջեբիր
իբն Մուլթիմի հետ հինգ տարեկան
հասակում: Այդ
ժամանակաշրջանում
մանկահասակների
ամուսնությունները ակնհայտ
նորմ էր : Մարգարեյի կանանցից
նա միակ կույսն էր և միակը, **ով**

Ծնվել էր մահմեդական ընտանիքում :

Այս ամուսնուլթյամբ Մարգարեն նպատակ ունեւր ամրացնել Աբու Բարրի հետ եղբայրական կապերը, ով Մեքքացիների դէմ իր հիմնական պաշտպանն էր: Երկրորդ, Աիշան իր տոհմաձառով հայտնի էր որպէս պատվելի և կիրթ: Մարգարեն գիտեր, որ նա չափազանց օգտակար կլինէր իր ժողովրդին (ուսմային), փոխանցելու կարևոր գիտելիքներ իր կյանքից առանձնապէս որոնք վերաբերում էին ընտանեկան և անձնական խնդիրներին, որոնց մյուսները անհաղորդ էին: Իրոք, Մարգարեն

իր համայնքին խորհուրդ տվեց
սովորել իր կրոնի գիտելիքների
կեսը Աիշայից: Մարգարեյի
կանխատեսությունը ապացուցեց
իրենը և ուստի նա դարձավ
Մարգարեական իմաստության և
գիտելիքների հիմնական
աղբյուրը :

Նա նույնպես կնության առավ մեկ
այլ այրի, Հաֆզային, ով Ումար
Իբն Խատտաբի դուստրն էր, ով
նրա հաջորդ ամենամոտ
ուղեկցորդն էր: Նրա ամուսինը
Քուլեյսը, նահատակվել էր Բադր
ճակատամարտի ժամանակ: Նա
պարտավորվածություն էր զգում
Ումարի նկատմամբ, ում Իսլամը
ընդունելը լուրջ խթան

հանդիսացավ Մեքքայի
մահմեդականների համար,
ընդդեմ իրենց թշնամիների :

Չեյնաբը, Խուլզայնայի դուստրը,
մեկ այլ այրի էր, ում կնություն
առավ Մարգարեն: Նա
ամուսնացած էր Ուբայդա իբն ալ-
Հարիսի հետ, ով նահատակվեց
Բադրի ճակատամարտում: Նա
վաթսուն տարեկան էր, երբ
Մարգարեն ամուսնացավ նրա
հետ: Նա հայտնի էր որպես
«Հարստահարվածների Մայր»:
Ամեն դեպքում նա մահկանացուն
կնքեց ամուսնությունից երկու
կամ երեք ամիս անց:

Նա կնուխթյան առավ մեկ այլ այրի,
Ում Սալամային: Նրա նախորդ
 ամուսինը, Աբու Սալաման,
 նահատակվել էր Ուհուդի
 Ճակատամարտի ժամանակ,
թողնելով չորս որբ երեխա: Ումմ
 Սալաման այդ ժամանակ հղի էր և
 սարսափելի տխուր և ճնշված էր :
 Հարկ չկա ասելու, **որ նա մեծ
 աջակցության կարիք ուներ :**
 Երեխայի լույս աշխարհ գալուց
 հետո, **Ումարը առաջարկեց
 Մարգարեյին ամուսնանալ նրա
 հետ :** Կարեկցանքից և
 գթասրտությունից բացի արդյո՞ք
 կարող էր լինել մեկ այլ նպատակ,
 ըստ որի Մարգարեն կարող էր
 ամուսնանալ հիսունչորս
 տարեկան այրու հետ, **ով ուներ**

չորս որբ երեխա: Այս
ամուսնությունը ուներ նաև մեկ
այլ կարևոր փաստ. Ում Սալաման
Բանի Մաքհոում ցեղից էր, որը
այդ ժամանակ Իսլամի հիմնական
թշնամիներից էր, **Աբու Չահիր և
Խալիդ իբն Ուալիդը: Չնայած
Աբու Չահիր երբեք չփոխվեց,
Խալիդը ավելի ուշ ընդունեց
Իսլամ և դարձավ հոյակապ
զինվորական հրամանատար:
Ազդեցիկ և հզոր ցեղերը դեպի
Իսլամ բերելը, Մարգարեյի
ամուսնությունների առաքինի
նպատակներից էր:**

Նա կնություն առավ մեկ այլ
ամուսնալուծված կնոջ,
Չեյնաբին, **ով Չահշի դուստրն էր:**

Նա ամուսնացած էր Չայդ իբն
Հարիթին, Մարգարեյի ազատած
ստրուկի հետ : Չեյնաբը
Մարգարեյի զարմուհին էր,
հորաքրոջ դուստրը: Չեյդը
ամուսնալուծվեց և Մարգարեն
կնության առավ նրան, երբ նա
երեսուներթ տարեկան էր:
Չեյնաբի հետ ամուսնության
նպատակն էր ընդգծելու հին
արաբների սովորության
անվավերությունը ընդունելու
որդեգրված զավակներին որպես
իրական: Ինչպես նշվել է
Ղուրանում, ամուսնությունը
աստվածայնորեն արտոնված էր.
«Երբ Չեյդը հասավ նրա հետ իր
միության ավարտին, Մենք

տվեցինք նրան քեզ կնության...»
(33:37)

Ում Հաբիբան մեկ այլ այրի էր, ում կնության առավ Մարգարեն : Նա Աբու Սուֆյանի դուստրն էր, ով Իսլամի ռիսերին թշնամի էր մինչ իր ընդունելը : Ի սկզբանե նա ամուսնացած էր Ուբայդալլահի հետ, ով Մարգարեյի ուղեկցորդն էր: Երկուսն էլ արտագաղթեցին Եթովպիա, փախչելով Մեքքացիների կեղերումներից և հետապնդումներից: Ուբայդալլահ հետագայում դարձավ քրիստոնյա և ավելի ուշ այնտեղ կնքեց իր մահկանացուն: Հաշվի առնելով նրա ծանր դրությունը, որ նրա հայրը Իսլամի թշնամին էր և

ամուսինը դասալիք, Մարգարեն
պատվիրակ ուղարկեց
Եթովպիայի թագավոր, Նեգուսին,
խնդրելով կազմակերպել նրանց
ամուսնությունը : Թագավորը
կազմակերպեց ամուսնությունը և
նա ամուսնացավ Մարգարեյի
հետ, երբ երեսունվեց կամ
երեսունյոթ տարեկան էր: Ինչպես
շատ ամուսնություններ, Ում
Հաբիբայի հետ ամուսնության
արդյունք եղավ բերել Քուրեյշ,
Բանու Աբդ ալ- Շեմս մեծ ցեղերը
դեպի Իսլամ:

Նա կնության առավ մեկ այլ
այրու, Ջուվայրայի: Նրա և հայրը,
և ամուսինը Իսլամի ոխերիմ
թշնամիներ էին: Մեքքացիների

դրդմամբ, առաջինը ծրագրավորել
էր հարձակում գործել Մեդինա:
Այդ պատճառով
մահմեդականների բանակը
արշավեց նրա հոր ցեղի վրա:
Արդյունքում, Մարգարեյի ձեռքով
նրանք պարտություն կրեցին և
Չուվայրայի ամուսինը մահացավ:
Հակամարտությունից հետո,
մահմեդականները շատ
բանտարկյալներ գերեվարեցին,
որոնցից մեկը Չուվայրան էր :
Չուվայրայի հայրը փրկագին
առաջարկեց նրա ազատության
համար : Չուվայրան խնդրեց
ծառայել Մարգարեյին և նա
կնության առավ նրան:
Ամուսնության արդյունքում նրա
ցեղի բոլոր պատերազմական

բանտարկյալները ազատ
արձակվեցին: Կրկին անգամ այս
ամուսնությունը առաջնորդեց
խաղաղության և ընկերական
հարաբերությունների
հաստատման:

Նա նույնպես կնության առավ
Սուֆեյա անունով մի կնոջ, **ով
նույնպես այրի էր:** Նրա երկրորդ
ամուսնը նահատակվել էր
Իսայբար ճակատամարտի
ժամանակ: Նրա հայրը հայտնի
Հրեա ցեղի, **Բանու Նազիրի
առաջնորդն էր:** Նա սպանվեց
Իսայբար ճակատամարտում և
այսպիսով Սուֆեյային գերության
վերցրեցին : Ի վերջո նրան
ազատեցին և Մարգարեն

կնուլթյան առավ նրան : Ոմանք բողոքում էին, որ նա համակրում էր Հրեաներին: Նրա պատասխանն էր, որ նրանք իր բարեկամներն են և Մարգարեն պաշտպանեց նրա դիրքորոշումը : Նա ասաց նրան պատասխանել հետևյալ կերպ. «Իմ հայրը Աարուն է և իմ հորեղբայրը Մովսեսը»: Այս ամուսնությունը առաջնորդեց Մեդինայի մահմեդականների և հրեաների սերտ կապերի:

Նրա վերջնական ամուսնությունը մեկ այլ ամուսնալուծված կնոջ, Մայմունայի հետ էր: Նա ամուսնացած էր երկու անգամ և տարիքով մեծ էր : Նա

ամուսնացավ Մարգարեյի հետ,
երբ հիսունյոթ տարեկան էր:
Ամուսնության նպատակն էր
բերել նրա ցեղը, **Հալալիյեն դեպի
Իսլամ:** Այդ առաջարկությունը
եկավ Մարգարեյի հորեղբոր
կողմից: Եվ այդ իրականացավ,
նրանց ամուսնությունից հետո,
**նրանք բազմությամբ ընդունեցին
Իսլամ:**

Վերոհիշյալ տեղեկություններից,
մենք կարող ենք տեսնել, որ
Մարգարեյի ամուսնությունները
տեղի չէին ունենում ըստ իր կրքի
և ցանկությունների, **այլ ըստ
Աստծո որոշման:** Վերջին
ամուսնությունից հետո
(Մայմունայի հետ), Նա

պատվիրեց Իր Մարգարեյին
այլևս չամուսնանալ (**Ղուրան
33:52**), որովհետև այդ ժամանակ
արդեն ամուսնությունների
միջոցով նպատակները արդեն
իրագործվել էին, **քանի որ
Մարգարեական առաքելությունը
մոտենում էր ավարտին:**

Մակայն այս ամենը չի
նշանակում, **որ Մարգարեն
հետաքրքրված չէր սեռական
հարաբերություններով:** Նա
գրավված էր գեղեցկությանը և
սեռական հարաբերություններով
և արտահայտում էր այդ: Նա
ասաց. «**օժանելիքը և կանայք
հաճելի են ինձ: Ամեն դեպքում, իմ
աչքի ուրախությունը աղոթքի մեջ**

է:» Նա նույնպես ասաց. «Ես իմ կատարյալ ինքնակառավարման մեջ եմ:» Փաստորեն, հայցքը նրա կյանքին, ցույց է տալիս, որ նա չափավոր էր մոտենում մարդկային կյանքի տարբեր ասպեկտներին: Լինի դա սնվելը, ըմպելը, կամ կանանց հետ ժամանակ անց կացնելը, երբեք չափից դուրս անձնատուր չլինելը որևէ մեկին: Ըստ շատ արևմտյան հեղինակների նրա տարասեռ և սանձարձակ կերպարը, որը հիմնականում հիմնված էր բազմակնություն փաստի վրա հեռու է իրականությունից և պատմական փաստերից, ինչպես արդեն նշվել է: Իրոք, նրա ամուսնությունները

ունեին հասարակական
շարժառիթ և բարձր նպատակ,
քան ուղղակի սեռական հանույք:

Պատշաճ կլինի այստեղ մեջբերել
Արևմտյան կին գիտնական
Քարեն Արմսթրոնգին,
Մուհամմեդ. Մեր ժամանակների
Մարգարեն՝ աշխատության
հեղինակին, կապված Մարգարեյի
ամուսնությունների և Իսլամում
բազմակնության խնդրի հետ.

«Ղուրանական բազմակնությունը
հասարակական օրենսդրության
մի մաս է: Այն չէր նախատեսվել
գոհացնել արական սեռական
ախորժակը, այլ ուղղել
անարդարությունը, ընդդեմ
այրիների, որբերի և այլ իզական

կախյալների, **ուլքեր առավել
խոցելի էին:** Առավել հաճախ,
անբարեխիղճ մարդիկ ճանկում
են ամենը և թողնում են
ընտանիքի ավելի թույլ
անդամներին առանց ոչնչի....

Բազմակնությունը սահմանվել է
հաստատելու, որ անպաշտպան
կանայք քաղաքավարությամբ
կամուսնանան և կվերացնեն հին,
չամրացված,

անպատասխանատու կապերը:

Տղամարդիկ կարող են ունենալ
միայն չորս կին և պետք է
վերաբերեն նրանց
հավասարապես:

Անարդարացիորեն ամբարիշտ
արարք էր կլանել նրանց
ուներգվածքը.... Դուրանը փորձում

Է տալ կնոջը օրինական
կարգավիճակ, որը շատ
արևմտյան կանայք չէին կարող
վայելել մինչ տասնիններորդ
դարը: Կանանց ազատագրումը
Մարգարեյի արտի սիրելի
ծրագիրն էր...»

ԱՐԴՅՈ՛Ք ՄԱՐԳԱՐԵ
ՄՈՒՀԱՄՄԵԴԸ ՏԱՐԱԾԵՑ
ԻՍԼԱՄԸ ՍՐԻ ՄԻՋՈՑՈՎ և
ՍՏԻՊԵՑ ՄԱՐԴԿԱՆՑ
ԸՆԴՈՒՆԵԼ ԻՐ ԿՐՈՆԸ

Տարածված հավատալիք է, որ
Իսլամը տարածվել է արի միջոցով:
Գոյություն ունեն երկու
հիմնական պատճառներ, որոնք

ցույց են տալիս, որ փաստորեն այս այդպես չէ:

Առաջին հերթին, Գթասարտության Մարգարեն, Մարգարե Մուհամմեդը հայտնեց, որ նա հավատարիմ է Աստծո պատվիրաններին: Եվ դեմ, ստիպելու մարդկանց ընդունել Իսլամ, Աստված հատակորեն արգելել է ստիպել դավանափախությունը.

«Գոյություն չունի պարտադրանք հավատքի մեջ:» (Դուրան 2:256)

Կա հետաքրքիր պատմություն կապված այս տարբերակի հետ: Մի մարդ, ով Մարգարեյի ուղեկցորդներից էր, ուներ երկու

որդի, ուրբերմինչ Իսլամի հայտնվելը, **ընդունել էին Քրիստոնեություն:** Երկու որդիները եկան Մեդինա Քրիստոնյաների խմբի հետ և որ այդ ժամանակ իրենց հայրը պնդեց որ նրանք երկուսն էլ պետք է դառնան մահմեդականներ: Ամեն դեպքում նրանք մերժեցին իրենց հոր խնդրանքը և խնդիրը բերեցին Մարգարեյին: Հայրը հարցրեց, «**Օվ, Ալլահի Մարգարե, ինչպե՞ս կարող է իմ մի մասը մտնել դժոխք, մինչ դեռ ես տեսնում եմ:**» Սրանից հետո էր, որ Աստված լուսաբանեց վերոհիշյալ տարբերակը, **արգելելով որևէ պարտադրանք կրոնի մեջ:** Ուստի, **տղամարդու**

երկու որդիները մնացին
Քրիստոնյաներ: Գթասրտության
Մարգարեն չստիպեց նրանց
դառնալ մահմեդականներ, **ըստ
իրենց հոր ցանկության :**

Մեկ այլ տարբերակում Ղուրանը
ասաց. «Սակայն, ձեր Տերն է
այդպես ցանկացել, բոլորը, ովքեր
երկրի վրա են, կարող են
հավատալ քո առաքելությանը,
նրանցից յուրաքանչյուրը և
նրանք բոլորը միասին, արդյո՞ք
դու կլինես մեկը, ով կպարտադրի
մարդկանց, որ նրանք դառնան
հավատացյալներ, **օվ Մարգարե:»**
(10:99)Բոլորը ընդունեցին,
նույնիսկ նրանք, ովքեր
մեղադրեցին Մարգարեյին

ստիպողական գրույցների մեջ, որ Մարգարեն աստվածավախ անձ էր, ով հնազանդվեց Նրան ամբողջ սրտով և ամեն ինչում: Ինչպե՞ս ապա, նա կարող էր ոտնահարել այս որոշակի աստվածային պատվիրանները:

Նույնիսկ գոյություն ունեն իսկապես գրառված դրվագներ, որոնց մեջ Մարգարեն խորհուրդ տվեց որոշ անհատների չընդունել Իսլամ որոշակի ժամանակ, **իրենց ապահովության համար**: Մի դրվագում մեկ մարդ Ամր իբն Աբասա Աստուլամին եկավ Մեքքա հեռու տեղից, **որպեսզի ընդունի Իսլամ**: Այդ այն ժամանակ էր, երբ Մեքքայում մահմեդականներին

հետապնդում էին և բավական
դժվար էր գտնել Մարգարեյին:
Ամեն դեպքում Ամրը փորձեց
գտնել Մարգարեյին և նա
արտահայտեց իր ցանկությունը
ընդունել Իսլամ: Մարգարեն,
ամեն դեպքում, ասաց նրան, որ
նա չպետք է ընդունի Իսլամ այդ
ժամանակ, **քանի որ Մարգարեյի
և նրա ժողովրդի միջև**

իրավիճակը վտանգավոր էր :

Մարգարեն այնուհետ, խորհուրդ
տվեց Ամրին վերադառնալ իր
ընտանիք, **մինչ Մարգարեյի
հաղթանակը չդառնա ակնհայտ:**

Մոտ 7-8 տարի անցավ, մինչ Ամրը
կրկին հանդիպեց Մարգարեյին,
ընդունելու Իսլամ: Անկասկած,
եթե Մարգարեն ցանկանար որ

մարդիկ միայն ընդունեն Իսլամ,
 նա խորհուրդ չէր տա Ամրին
 վերադառնալ ընտանիք, **հաշվի**
առնելով սպառնացող վտանգը:

Ճշմարիտ է, որ Մարգարեն
 անչափ մեծ ցանկություն ուներ
 հաղորդել Աստծո ուղերձը և
 առաջնորդել մարդկանց
փրկության: Դուրանը
նկարագրում է այս մեծ
ցանկությունը. « Արդյո՞ք դու,
թերևս ցանկանում ես մահու չափ
տանջել քեզ վշտանալով նրանց
համար, եթե նրանք կամովի չեն
հավատում այս ուղերձին:» (18:6)
 Մակայն, այս մեծ ցանկությունը
 երբեք չէր հուշել նրան

դավանափոխ անել նույնիսկ մեկ անձ, **հակառակ կամքի:**

Երկրորդ, գոյություն չունի որևէ պատմական վկայություն, որը ասում է որ Մարգարե Մուհամմեդը հակառակ է գործել այն սկզբունքին, **որ չպետք է լինի որևէ պարտադրանք կրոնի մեջ:**

Գոյություն չունի այսպիսի դեպքի որևէ գրառված օրինակ, **Մարգարեյի մանրամասն փաստագրված կյանքից:** Չնայած, որոշ վաղ շրջանի Արևմտյան պատմաբաններ առաջ են քաշում այսպիսի հայտարարություններ, ավելի ուշ ուսումնասիրությունները ցույց են

տվել, որ խոսակցությունները սրի տեսանկյունից հանկարծակի չեն տեղի ունեցել, այլ, **երբ մարդիկ ապրում էին մահմեդականների կողքին աստիճանաբար և անկեղծորեն կամովի ընդունում էին Իսլամ: Իրոք, այս նշել է Արևելագետ Ջորջ Սեյլը, «Ով ասում է, որ Իսլամը տարածվել է սրի ուժով, նրա խոսքը անհիմն պնդում է, որովհետև սուրը նույնիսկ չի նշվել շատ երկրներում և Իսլամը տարածվել է այնտեղ:»**

Մահաթմա Գանդին,
Հնդկաստանի ժողովրդի հայրը
մեկ անգամ ասաց. «Ես կրկին
անգամ ավելի քան համոզվեցի, որ
սուր չէր, **որը օգնեց Իսլամին տեղ**

գտնել մերօրյա կյանքի
համակարգում: Այն հակիճ
պարզությունն էր, Մարգարեյի
բացարձակ ինքնակառավարումը,
նրա խոստումների
բժախնդրությունը, նրա
կատարյալ հավատարմությունը
իր ընկերներին և հետևորդներին,
նրա քաջությունը,
անվախությունը, կատարյալ
հավատքը Աստծոն և իր իսկ
ուղերձը:»

Հայտնի ֆրանսիացի պատմաբան
Գուստավ Լոբոն, իր՝Արաբ
Քաղաքակրթությունը՝
աշխատության մեջ ասում է.
«Իսլամի տարածման գործում
ուժը չէր գործոն: Պատճառն այն է,

որ արաբները մարդկանց թույլ են տվել, որ նրանք ազատ հաղթահարեն իրենց իսկ կրոնի գործածումը:»

Մեկ այլ եվրոպացի գրող, Թոմաս Բարլայը ասաց. «Մարգարեյին մեղադրելը, որ նա վատահել է սրին, որպեսզի մարդիկ պատասխանեն նրա քարոզներին, անհասկանալի անհեթեթություն է:»

Պատմությունը,
տրամաբանությունը,
օբյեկտիվությունը և գիտական
ուսումնասիրությունները, բոլորը
ժխտում են այն պատկերացումը,
որ Մարգարե Մուհամմեդը

պարտադրել է իր կրոնը
անցանկալի զանգվածներին:

Իսլամի ճշմարտության կամավոր
ընդունումը և լիարժեք
համոզվածություն էր, որ
պատճառ հանդիսացավ շատ
երկրներում զանգվածային
խոսակցությունների:

Ինդոնեզիան, Մալազիան,
Չինաստանը և որոշ Հարավ
Ասիական Երկրներ փաստում են
այս իրականության օրինակները
:Մենք կարող ենք տեսնել դրա
նշույլները մեր օրերում: Չնայած
ավելի քիչ դրամատիկ ուղղով,
Եվրոպայում և Հյուսիսային
Ամերիկայում, որտեղ Իսլամը
ամենաարագ տարածվող կրոնն
էր :

ԱՐԴՅՈ՛Ք ՄՈՒՀԱՄՄԵԴՆ Է
ԳՐԵԼ ԴՈՒՐԱՆԸ: ԱՐԴՅՈ՛Ք
ՆԱ ԱՍՏՎԱԾԱՇՆՉԻՑ
ՉԲԱՂՎԵԼ Է
ԳՐԱԳՈՂՈՒԹՅԱՄԲ

Մարգարե Մուհամմեդի դեմ արված մեղադրանքները, որ նա է գրել Դուրանը, **Արևմուտքում բավական լայն տարածում ունի:** Արևմտյան հեղինակներից նույնիսկ նրանք, ովքեր համակրում են Իսլամը, չեն կարող ընդունել, **որ Դուրանը հայտնություն է և նրա հեղինակը ինքը Աստվածն է:** Արևմտյան գրականության մեջ գոյություն ունի երկար և խոր արմատներով սովորույթ, **որը դիտում է**

Ղուրանը որպես Մարգարեյի
աշխատություն : Ուստի, մենք
կդիտենք այս խնդիրը, բավական
մանրակրկիտ, հաշվի առնելով լավ
փաստարկված պատմական
փաստերը, տրամաբանությունը,
ինչպես նաև Մարգարեյի
անհատականության, կյանքի, աշխ
ատանքի նկատմամբ ունեցած
հարգանքը:

Մարգարե Մուհամմեդը, թերևս
պատմության մեջ
ամենափաստագրված հնագույն
անձնավորությունն է: Այս փաստը
մեզ հնարավորություն է տալիս
ավելի մոտիկից քննել
մեղադրանքը, որ նա ինքն է գրել
Ղուրանը: Խնդիրը հանդիսանում

Է հատորների թեմա, քանի որ
գլխունականները մանրամասնորեն
քննարկել են հարյուրավոր ամուր
վկայություններ, որոնք
հաստատում են Ղուրանի
Աստվածային ծագումը : Հաշվի
առնելով այս գրքույկի ծավալը,
մենք կնշենք միայն մի քանիսը:

Առաջին հերթին, Մեքքայի վաղ
արարքներին հայտնի էր, որ
Մարգարե Մուհամմեդը չէր
կարող կարդալ և գրել և կրթված
չէր: Ղուրանը ինքնին ասում է, որ
Մարգարեն անուսում էր, նշելով
այն փաստը, որ նա չէր կարող
կարդալ և գրել: Մեքքայի
համայնքում ոչ ոք չէր կարող
փորձել ժխտել Ղուրանի այս

պնդումը. «Այս հավատացեք
 Աստծոն և Նրա Մարգարեյին,
 անուսում Առաքյալին, ով
 հավատաց Աստծոն և Նրա
 խոսքերին և հետևեց նրան,
 այնպես որ դուք կարողանաք
 գտնել ուղղորդություն :» (7:158)

Ինչպես նշվել է նրա
 կենսագրականի մեջ, երբ Գաբրիել
 հրեշտակը առաջին անգամ
 մոտեցավ Մարգարեյին, երբ նա
 քառասուն տարեկան էր և
 լուսաբանեց նրան Ղուրանի
 առաջին տարբերակը ասելով
 “Կարդա”, Մարգարեյի
 պատասխանը եղավ, **որ նա ի
 վիճակի չէ կարդալ**: Ուստի,
 նույնիսկ հայտնության սկզբում,

Մարգարեն չէր կարող
 ստեղծագործել գիրք: Իրոք,
 ինչպես նշում է Ղուրանը,
 Մարգարեյի անուսում լինելը,
 ինքնին աստվածային
 իմաստության խնդիր էր. «Երբեք
 դու չես արտասանել Գիր մինչ
 այս, Ղուրանը, օվ Մարգարե: Ոչ էլ
 դու արտագրել ես մեկը, քո աջ
 ձեռքով: Քանի որ դրանից հետո
 կեղծիքի նախահայրերը կարող
 էին պատճառներ ունենալ
 կասկածելու, հայտնությունը :»
 (29:48)

Երկրորդ, Մարգարե Մուհամմեդի
 կյանքի շատ տարբեր դեպքերում,
 երբ խնդիր էր ծագում, նա ի
 վիճակի չէր լինում գտնել լուծում,

մինչ չէր իջնում հայտնություն
Աստուծոց: Այսպիսի շատ
դեպքերում, հաճախ
պատասխանը ուշանում
էր, թողնելով Մարգարեյին
անհանգստության մեջ: Եթե
Մարգարեն հնարեր
պատասխանները, ապա ինչու՞
նա պետք է սպասեր
հայտնության: Ահա մի քանի
օրինակներ.

• Մեկ անգամ, մարդկանց մի
խումբ, Մարգարեյի կնոջը,
Աիշային մեղադրեցին
անպարկեշտության մեջ:
Չրպարտողների մեղադրանքները
ցնցեցին Մեդինա համայնքը և
պատճառ հանդիսացան նրանից

Մարգարեյի ժամանակավոր հեռացմանը: Այս բավականին ծանր փորձության ժամանակ նա չգիտեր ինչ անել: Վերջապես, լուսաբանվեցին տարբերակներ, որոնք հաստատեցին Աիշայի անմեղությունը և սաստեցին նրանց, **ովքեր կեղծ մեղադրել էին նրան:**

• Մեկ անգամ Քուրեյշ ցեղի ղեկավարները մի քանի հարց տվեցին Մարգարեյին, փորձելու և տեսնելու, **թե արդյոք նա իրոք Աստծո Մարգարեն է:** Նրանք հարցրեցին նրան Յոթ Քնածների, Դուլ Քարնեյնի, հին հայտնի թագավորի, **ոգու բնույթի և այլնի մասին:** Անցան շաբաթներ և

Մարգարեն չէր կարող տալ որևէ պատասխան, որովհետև նա այդ ժամանակ չգիտեր նրանցից որևէ մեկի մասին: Որպես հետաձգման արդյունք, **Քուրեյշները մեղադրեցին Մարգարեյին ստի մեջ:** Վերջապես, Մարգարեն ստացավ **Ղուրանի** մեկ ամբողջ գլխի հայտնություն, որը կոչվում էր **Քարայր՝** **Գլուխ 18,** ինչպես նաև այլ տարբերակներ, **որոնք պատասխանում էին նրանց տրված բոլոր հարցերին:**

• Իսլամի վաղ օրերում, մահմեդականները սովոր էին աղոթքի ժամանակ նայել **Երուսաղեմի ուղղությամբ:** Մարգարեն

ցանկացած փոխել Երուսաղեմի
ուղղութիւնը դեպի
Մեքքա: Սակայն, նա չհրահրեց
փոփոխութիւնը ինքն իրեն,
փոխարենը նա սպասեց իր Տիրոջ
հրամանին, **բարձրացնելով իր
գլուխը դեպի երկինքներ
սպասումով: Դուրանը ասում է.**
Մենք տեսել ենք քեզ, օվ
Մարգարե, **հաճախ ուղղված ձեր
դէմքը դեպի երկինքը...**” Դուրան
2:144: Դրանից հետո Աստծո
հրամանը եկավ և
մահմեդականները անմիջապես
ուղղեցին իրենց երեսները
Մեքքայի ուղղութեամբ, **շրջվելով
հյուսիսից դեպի հարավ:**

Այս բոլոր և նմանատիպ
դրվագներում, Մարգարեն չէր
գործում, մինչ նրան չէր իջնում
հայտնությունը որոշակի
պատասխանով կամ հրամանով:
Այս էր իրավիճակը, նույնիսկ իսկ
այն դեպքում, երբ ուշացման
պատճառով նրան կշտամբում և
մեղադրում էին կեղծ Մարգարե
լինելու մեջ: Եթե Ղուրանը լիներ
Մարգարեյից, անշուշտ, նա
կարող էր լուսաբանել
տարբերակները ավելի վաղ: Այս
ցույց է տալիս, որ Ղուրանը
Աստծո հայտնությունն է, այլ ոչ
թե Մուհամմեդի
երևակայությունը:

Երրորդ, արաբները և մահմեդական և ոչ մահմեդական, վկայել էին **Ղուրանի բարձր տրամաչափությունը և գրական առեղծվածը:**

• Ումար իբն Խատաբը սովորաբար դատում էր Մեքքայում տեղի ունեցող պոեզիայի տոնակատարությունը: Արաբերեն լեզվի նրա իմացության վարպետությունը հոյակապ էր: Այնուհանդերձ, երբ նա լսեց Ղուրանի մեկ հատված, **նա կախարդվեց և այդ իսկ պատճառով ընդունեց Իսլամ:** Ինչպե՞ս կարող էր Մարգարեն ներկայացնել այսպիսի գրական գլուխգործոց քառասուն

տարեկան հասակում, երբ նա երբեք մինչ այդ չէր ցուցաբերել այդպիսի տաղանդ:

• Նմանապես, շատ ուրիշներ, ինչպիսիք էին Աթ-Թուֆայլ իբն Ամր ալ-Դաուսին, Ութբահ իբն Ռաբիհան և այլոք, ովքեր նույն զգացումները ունեյին, երբ լսում էին Դուրանի հատվածներ:

Նրանք կրկնում էին. «Ես այնպիսի խոսքեր եմ լսել, որ նախկինում երբեք չեմ լսել: Հանուն Աստծո, այն պոեզիա չէ, ոչ էլ կախարդանք, ոչ էլ գուշակություն: » Հաճախ, այս նրանց առաջին տպավորությունն էր: Այս ապացուցում է, որ Դուրանը Մարգարեյի տաղանդից

և հանճարից վեր էր, քանի որ նրա
ծագումը այլ էր, **քան Մարգարե
Մուհամմեդը:**

Չորրորդ, **նշմարելի**
տարբերություններ գոյություն
ունեն Մարգարեյի ասվածների և
Ղուրանի տարբերակների միջև:
Մարգարեյի հաղորդածները
գրառվել են հատորներում և
կոչվել են հադիթներ, **որոնք ավելի**
ծավալուն են քան Ղուրանը: Երբ
նա խոսում էր, նրա խոսքերը չէին
ուղեկցվում արտասովոր
արտահայտություններով,
սակայն, երբ նա ստանում էր
հայտնություն, **հաճախ ունենում**
էր տարօրինակ
զգացողություններ: Երբ

տարբերակները հայտնվում էին նրան, երբեմն նա քրտնում էր նույնիսկ ցուրտ օրերին, նրա դեմքը կարմրում էր, **մարմինը ծանրանում և այլն:** Արդյո՞ք նա խաղում էր :Իհարկե, **ոչ:** Ինչպե՞ս նա կարող էր ապրել այսպիսի ձևական և բարդ կյանք քսաներեք տարի: Իրոք, **այս է հադիթի և Ղուրանի տարբերությունը :** Ինչ վերաբերում է Ղուրանին, նա ստանում էր այն Աստծոց,բանավոր հայտնությունք, **իսկ հադիթները նրա իսկ խոսքերն էին :**

Մեկ այլ շրջադարձային տարբերություն էր Ղուրանի և հադիթի լեզվաբանական

ոճը: Երկուսի համեմատությունը
ցուցադրում է
անհավասարություն, և այն, որ
Ղուրանի հեղինակը ամբողջովին
տարբեր է հադիթի հեղինակից:
Իսկապես գրառվել է, որ
արաբները իրենք ապշած էին
Ղուրանի լեզվի վրա, որովհետև
Մարգարեն մինչ հայտնությունը,
հայտնի չէր որևէ գրական
ստեղծագործությամբ: Պարզորոշ
էր, որ Ղուրանական լեզուն
Մուհամմեդի լեզուն չէր: Նույնիսկ
ոչ արաբերեն խոսող մարդիկ,
ընթերցելով Ղուրանը և հադիթի
թարգմանությունները, կարող են
տեսնել նրանց ոճային և
լեզվական հսկայական
տարբերությունները :

Հինգերրորդ, Ղուրանի բավական շատ տարբերակներ, ներառում են նախորդ Մարգարեների և նրանց ժողովուրդների

պատմությունները: Որպես եզրակացություն, միշտ, նշվում է, որ Մարգարեն չունենա այս պատմական իրադարձությունների և պատմությունների նախնական գիտելիքներ և որ նա իմանում էր դրանց մասին հայտնությունների միջոցով.

• Մովսեսի և Փարավոնի պատմությունից հետո Ղուրանը ասում է. «Դու, այնտեղ չէիր, օվ Մարգարե, Թուր լեռան արևմտյան հատվածում, երբ Նա

Մովսեսին տվեց Պատվիրանները:
 Ոչ էլ դու Իսրայելի Չավակների
 մեջ էիր, ովքեր վկայեցին այս
 իրադարձությունը: Բացի այդ,
 Մենք Մովսեսից հետո բերեցինք
 շատ սերունդներ, այնպես որ
 կյանքի տևողության
 վրիպումները, որոնք ձգվել էին
 նրանց մեջ այնքան անեց, մինչ
 նրանք մոռացան Աստծո
 Դաշինքը: Ավելին, դու այնտեղ
 չէիր, Մովսեսի հետ, երբ նա
 բնակվում էր Միդիանի
 մարդկանց միջև, փոխանցելով
 Մեր ուղերձը նրանց...» (28:44-
 45)

• Հիսուսի և Մարիամի
 պատմությունից հետո, Ղուրանը

նույնպես ասում է. «Այս հաշիվ է որևէ քանի, որը վեր է ձեր ընկալումից, որը Մենք այժմ լուսաբանում ենք քեզ. Քանի որ դու նրանց հետ չէիր, երբ նրանք վիճում էին, թե նրանցից ով պետք է լինի Մարիամի խնամակալ և դու նրանց հետ չէիր, երբ նրանք պնդում էին միմյանց այդ մասին:» (3:44)

• Հովսեփի պատմությունից հետո, այն նույնպես ասում է. «Այս, անցյալի անտեսանելի ավետիս է, որ Մենք լուսաբանում ենք քեզ, **օվ Մարգարե:** Քանի որ դու նրանց հետ չէիր, երբ նրանք վճռեցին իրագործել իրենց չարիքը

և երբ նրանք իրագործում էին այդ:» (12:102)

Վերոհիշյալ տարբերակները սովորաբար հայտնվում էին Ղուրանի պատմություններից հետո: Ուստի, եթե Մարգարեն իմանար այս պատմությունները Հրեաներից և Քրիստոնյաներից, **ինչու՞ նա պետք է վերգրեր դրանք Աստծոն: Արդյո՞ք նա այսպիսի բացահայտ ստախոս էր:**

Վեցերորդ, Ղուրանը խստորեն քննադատում է Մարգարեյին որոշ խնդիրներում.

• Մեկ անգամ մարգարեն նստած էր Քուրեյշ ցեղի ղեկավարների հետ, **հրավիրելով**

նրանց առ Իսլամ: Մի կույր,
Աբդուլահ իբն Ումմ Մաքթումը,
ով արդեն մահմեդական էր, եկավ
Մարգարեյի մոտ հարցնելու որոշ
քաներ Իսլամի մասին:

Մարգարեն արհամարհեց նրան,
քանի որ նա զբաղված էր տալով
Իսլամի ուղերձը Քուրեյշ ցեղի
ղեկավարներին, հույս ունենալով,
որ նրանք կընդունեն այդ:

Անմիջապես դրանից հետո,
հայտնություն իջավ նախատելու
և հանդիմանելու նրան. «Նա
խոժոռվեց և շրջվեց, որովհետև
կույր մարդը մոտեցավ նրան:

Սակայն, բոլորի համար դու
գիտեյիր, օվ Մուհամմեդ, որ
միգուցե նա աճել էր
մաքրությունը:» (80:1-3)

• Մարգարեն սիրում էր ուտել մեղր: Մեկ անգամ նա մերժեց սպառել մեղր, այն բանից հետո, երբ նրա կանայք հուսալքեցին նրան անել այդ, **որպես արդյուք նրանց միջև տեղի ունեցած վեճի:** Աստված կրկին նախատեց և հանդիմանեց նրան. «Օվ, Մարգարե, Ինչու՞ դու, մեծ ցանկությամբ գոհացնել քո կանանցից մեկին կամ մյուսին, հարկադրում ես քեզ արգելել մի բան, որը Աստված թույլատրելի է դարձրել քեզ համար:» (66:1)

• Թարուկ ճակատամարտի ժամանակ, որոշ փարիսեցիներ եկան և թույլտվություն խնդրեցին

Մարգարեյից, արշավին
մասնակցություն չունենալ:

Գթասիրտ Մարգարեն ընդունեց
նրանց արդարացումը: Դրանից
անմիջապես հետո, հայտնություն
իջավ նրան, որը կրկին
նախատում և հանդիմանում էր.

«Թող Աստված ների քեզ, օվ

Մարգարե: Ինչու՞ դու

թուլլտվություն պարզեցիր

նրանց մնալ տանը, մինչ այդ

ակնհայտ էր քեզ, թե ով էր ասում

ճշմարտություն, մինչ դու

իմացար, թե ովքեր են

խաբերաները:» (9:43)

Գոյություն ունեն շատ այլ

դեպքեր, որտեղ Աստված

նախատում և հանդիմանում է

Մարգարեյին: Տրամաբանական
հարց է ծագում, թե ինչու՞ է
Մարգարեն հորինել այս
տարբերակները: Նույնիսկ, եթե
որևէ մեկը լուսաբաներ այս
տարբերակները նրան, ինչու՞ նա
պետք է պահպաներ դրանք,
հաստատուն հավատալով, որ այս
տարբերակները կրնա՞ն ցվեն և
կարտաբերվեն դարեր: Փաստացի
և տրամաբանական
պատասխանն է, որ այս
Մարգարեյի խոսքերը չեն և որ նա
Ղուրանի հեղինակը չէ:

Յոթերորդ, Ղուրանի ամենամեծ
թեման այն է, որ նրա աղբյուրը
Ինքն Աստվածն է: Մարգարեն
չուներ որևէ իրավունք ավելացնել

կամ պակասեցնել
հայտնությունից:

«Եթե նա, Մուհամմեդը, փորձեր
վերագրել Մեզ իր իսկ ասածներից
որևէ բան, Մենք, իրոք կբռնեյին
նրան իր աջ ձեռքից և իրոք,
կկտրեյինք նրա կյանքի երակը:»
(69:44-46)

Եթե Մարգարեն իրոք Ղուրանի
հեղինակն էր, ապա ինչու՞ նա
պետք է ասեր այս խոսքերը:
Արդյո՞ք նա կատարյալ ստախոս
էր, այնքանով, որ և պատրաստեր
Ղուրանը և սպառնար իր իսկ
դեմ: Պատմությունը և
տրամաբանությունը հերքում են
այս հայտարարությունը,

մանավանդ այն պարագայում, որ Մարգարեն հայտնի էր որպես չափազանց ազնիվ, **ով երբեք ոչ մի սուտ չէր ասել իր ամբողջ կյանքի ընթացքում**: Մարգարեության դեմ նույնիսկ հեթանոս կռապաշտները վկայում են նրա ճշմարտացիությունը և նա հայտնի էր որպես 'Վստահելի' և 'Ճշմարտախոս': Արդյո՞ք մենք պետք է հավատանք, որ հանկարծակի, քառասուն տարեկան հասակում, Մարգարեն ոչ միայն սկսեց ասել ստերի երկար շարան, այլև, **որ այդ ստերը դեմ էին Աստծոն** : Պարզապես անտրամաբանական է:

ԱՍՏՎԱԾԱՇՆՉԻ ԳՐԱԳՈՂՈՒԹՅԱՆ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔԸ

Մեղադրանքը, որ Մարգարեն գրագողություն է արել Աստվածաշնչից անհիմն է ըստ հետևյալ պատճառների.

Առաջին հերթին, Ղուրանի մեջ գոյություն ունեն հարյուրավոր հղումներ, որոնք ուղղված են անցյալի դեպքերին, **որոնք տեղ չեն գտել Աստվածաշնչի մեջ:** Օրինակ, Ադամի մեղանչելը Դրախտում և Աստծո ընդունելը, **որը էականորեն հերքում է բնածին մեղքի Քրիստոնեական գաղափարի հիմքը:** Ղուրանը

նույնպես նշում է Մարգարեների
հետ կապված տարբեր
իրադարձություններ, ինչպիսիք
են Աբրահամին կրակին հանձնելը
և որ նրան փրկել է միայն
Աստված և Աբրահամի սուրբ
վայրի կառուցելը, **որը Մեքքայում
գտնվող Քաբբան էր:** Այն
նույնպես պատմում է Նոյի և
Հիսուսի պատմությունների շատ
վճռական դրվագներ, **որոնցից մի
քանիսը ամբողջովին հակասում
են Աստվածաշնչյան կարծիքին:**
Որտեղի՞ց է Մուհամմեդը ստացել
այս ամբողջ տեղեկությունը:
Անկասկած այդ չէր կարող
Աստվածաշունչը լինել: Ինչպե՞ս
կարող է որևէ մեկը ողջամտորեն

վիճել, որ նա գրագողություն է արել Աստվածաշնչից:

Ինչ վերաբերում է այն մեղադրանքին, որ նա սովորել է ամբողջ Դուրանը Բահիրա անունով վանականից, այն կարող է համարվել անհեթեթ, ամենաքիչը երկու պատճառներով:

Առաջինը, Մարգարեյի և վանականի հանդիպումը եղել է մի քանի կարճ ընթացքներ և երբ Մարգարեն միայն տասներկու տարեկան էր :Վանականը հրավիրեց Սիրիայի ճանապարհ գնացող քարավանը ճաշի, որով ճանապարհորդում էր

Մարգարեն: Մարգարեյի համար
 աներևակայելի կյիներ սովորել
 այն, ինչի կարիքը ունեն
 Բահիրայից, **կարճ հանդիպման
 ընթացքում:** Ավելին, գոյություն
 չունի որևէ պատմական
 արձանագրություն, որ նա
 Բահիրայից սովորել է
 Աստվածաշունչը, չնայած այն
 բանի որ, գոյություն ունեն
 վանականի
 արձանագրությունները
 Մուհամմեդի մարգարեության
 մասին, որը նա իմացել է Հրեա-
Քրիստոնեական գրերից:

Երկրորդ, Ղուրանի հսակայական
 տարբերակներ, որոնք են Գլուխ
 5,8,9,24,33,48 և այլն, կապված են

քաղաքական և հասարակական
խնդիրների հետ, որոնց
Մարգարեն առերեսել է
Մեդինայում, **տասնյակ տարիներ
անց**: Ինչպե՞ս կարող էր Բահիրան
նրան թելադրել այս գլուխները:
Երկյուղ է առաջացնում այն, որ
այսպիսի փաստարկը նախորդել է
Ֆրանսիացի հեղինակը, ով
մեղադրում է, որ Մարգարեն
սովորել է ամբողջ Ղուրանը
Բահիրայից մեկ, **կարճ
հանդիպման ընթացքում**:

Ինչպես մենք նշեցինք, շատ
մեղադրանքներ կան, որ
Մարգարեն Ղուրանի շատ
պատմական հղումներ, սովորել է
Զրիստոնյաներից կամ

Հրեաներից, ովքեր ապրել են նրա օրոք: Այսպիսի մի փաստարկ ասում է, որ ապրում էին երկու Քրիստոնյա միսիոներներ, ովքեր կարող էին այցելել Մեքքա տարեկան տոնավաճառների ընթացքում, որոնցից Մարգարեն կարող էր ստանալ գիտելիքը: Ամեն դեպքում, այս Քրիստոնյաները մահկանացուն են կնքել Մարգարեյից շատ ավելի վաղ, և այսպիսով հնարավոր չէր, որ նրանք սովորեցնեին նրան:

ԱՐԴՅՈ՛Ք ՄԱՐԳԱՐԵՆ
ԱՌԱՋՆՈՐԴԵՑ ԲԱԶՄԱԹԻՎ

ԲԱՐԲԱՐՈՍ Ե ԱՐՅՈՒՆԱԼԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄՆԵՐ

Մարգարե Մուհամմեդը,
Գթասրտության Մարգարեն, չէր
պատվիրում պատերազմ, որպես
գործերի բնական վիճակ և
միևնույն ժամանակ, **պատերազմը
չէր կարող պարզապես վերացվել:**
Ինչ ցանկացած բարեփոխիչ կամ
հոգևոր առաջնորդ կարող է անել,
այն է նվազեցնել դաժանությունը:
Գթասրտության Մարգարեն, ըստ
Աստծո ուղղորդության, փորձեց
հաստատել պատերազմական
կանոններ, որոնք կարող են այդ
դարձնել այնքան մարդկային,
որքան որ հնարավոր է, **որպեսզի
խրախուսի խաղաղություն և**

նվագեցնի մարդկային կյանքերի անհիմաստ կորուստը:

Պատերազմի նկատմամբ
Մարգարեական մոտեցումը,
ավելի լավ կարող է գնահատվել,
**էթե մենք դիտենք որոշ
գործիչների:** Գթասրտության
Մարգարեն, ստիպված էր շատ
անգամներ զենքով պաշտպանել
իրեն, և զարմանալիորեն
մարդկային կորուստների
քանակը ցածր էր, **էթե մենք
համեմատենք մարդկային
պատմության մեջ տեղի ունեցած
համապատասխան
ճակատամարտները:28**
ճակատամարտների և 38
արշավների ընթացքում,

ամբողջական զոհերը, ներառելով
երկու կողմերն էլ, **հասնում էին
մոտավորապես 1284 –ի:**

Ոմանք կարող են վիճել ասելով,
որ զոհերի նվազագույն քանակի
պատճառը, **տարբեր արշավների
մասնակիցների քիչ քանակն էր:**

Մակայն մանրամասն
ուսումնասիրությունը ցույց է
տալիս, որ այդ պատերազմների
ընթացքում զոհված մարդկային
կյանքերի տոկոսը հարաբերվում է
մասնակիցների քանակին,
կազմելով մոտ **1,5 տոկոս:** Քանի
որ Գթասրտության Մարգարեն
այդ ճակատամարտերի
մեծամասնության ընթացքում

հաղթող էր, զոհերի քանակը նշում է, որ նրան չպետք է դնել մարդկային պատմության բարբարոս և անխիղճ զինվորական գեներալների և նվաճողների շարքերը- և փաստորեն, **հեռու էր դրանից:**

Համեմատեք վերոհիշյալ թվերը մարդկային պատմության մյուս պատերզամների հետ: Օրինակ միայն Երկրորդ Համաշխարհային Պատերազմի ընթացքում, **զոհերի և պատերազմական մասնակիցների հարաբերակցությունը 351%: Այն է 10 600 000 մասնակիցներ այդ պատերազմում, մինչ մարդկային**

մահացության քանակը ավելի
բարձր էր քան 54 800 000:

Հակառակ պատերազմական
վայրագությունների,
Գթասրտության Մարգարեն
պատերազմական վարքագիծ
բերեց արմատական
փոփոխություններ,
սահմանափակելով մյուսների
նկատմամբ կատարվող
ոտնձգության գործածումը և
միջոցները: Այսօրվա նման,
Գթասրտության Մարգարեն
ապրում է մի աշխարհում, որի
պատերազմական
վայրագությունները
անկառավարելի էին: Ինչպես այդ
ժամանակաշրջանի Հռոմեական և

Պարսկական կայսրությունները և
մերօրյա կայսրությունները,
արաբական ցեղերը ընդրգված
էին ճակատամարտերում, որոնք
հետապնդում էին նյութական
շահեր, ավելի քան բարձր,
բարոյական նպատակներ: Ամեն
դեպքում Գթասրտության
Մարգարեն արմատապես
փոփոխեց ամենը :

Գթասրտության Մարգարեն
սահմանեց որոշ բարոյական
սկզբունքների իրականացում,
**պատերազմի թոհուրոհի
ընթացքում:** Առաջինը, նա
արմատապես վերասահմանեց
պատերազմի հիմնական
գաղափարը և հասկացությունը:

Ներկայացնելով բոլորովին նոր
 վերնագիր – ջիհեդ ֆի սաբիլ
 Ալլահ- նա մաքրեց պատերազմը
 միայն նյութական կամ
 շահախնդրական և
 ինքնաձայն
 դրդապատճառներից: Ջիհեդ
 նշանակում է «պայքար» և մեկը,
 ով որոշակի ջանքեր է
 գործադրում հեռացնելու
 անարդարությունը և մյուսների
 կողմից արված
 կեղերքումները: Ավելացնելով
 «Ալլահի ուղղու մեջ՝ ֆի սաբիլ
 Ալլահ, նա սովորեցրեց, որ չպետք
 է սանձազերծել պատերազմ
 հանուն ինչ որ մեկի, կամ
 ավարի, հպարտության,
 հեղինակության, նվաճման կամ

ուրիշ մարդկանց կեղեքելու
համար: Այս համոզմունքը
միացնում է պատերզամական
սկզբունքները և սանձում է բոլոր
հնարավոր
անարդարությունները, որոնք
բնորոշ են դրան:»

Պատերազմի այսպիսի նոր
գաղափարախոսության ներքո,
Գթասրտության Մարզարեն
ներկայացրեց օրենքների սպառիչ
հավաքածու, որը պարփակեց
պատերազմի վարքը, նրա
բարոյական սահմանները,
բաղադրիչները, իրավունքները և
պարտավորվածությունները,
տարբերությունները զինվորների
և քաղաքացիների և նրանց

հրավուներքների և
պատերազմական
բանտարկյալների և
պատվիրակների և նվաճված
մարդկանց միջև: Այս բոլոր
սկզբունքները պարզորեն և
միանշանակ արտահայտել է
Գթասրտության Մարգարեն:

Գթասրտության Մարգարեն նաև
ընդգծեց մարդկային կյանքի և
անձեռնմխության սրբությունը,
լինի նա մահմեդական, **թե ոչ**: Նա
մարմնավորեց Ղուրանական
տարբերակը. «Եթե որևէ մեկը
սպանում է մարդկային արարած,
բացառությամբ այն դեպքերի եթե
այդ պատիժ է սպանության կամ
երկրի վրա կոռուպցիայի

տարածման, այն կլինի կարծես,
նա սպանել է անբողջ
մարդկությունը:» (5:32) Այս
աստվածային հրահանգի
միջոցով, Գթասրտության
Մարգարեն մաքրագերծեց
պատերազմը ամեն տեսակի
անձնական դրդումներից և
ստորադաս նպատակներից :Նրա
հետևորդները, թեև նրանք
անշուշտ եղել են և մինչ այժմ են –
հակված են մեծ սխալների, բայց
ընդհանուր առմամբ այս
սկզբունքների ուշագրավ օրինակ
են:

Գթասրտության Մարգարեն
արգելեց կողոպուտը,
ավազակությունը և

բաբարոսությունը, որոնք եղել էին նրանից առաջ տեղի ունեցող պատերազմների ընթացքում:

Օրինակ, Խայբարի

խաղաղության պայմանագրի

կնքումից հետո, որոշ նոր,

երիտասարդ մահմեդականներ,

սկսեցին փնտրել հրեաների

ունեցվածքները: Հրեա

ղեկավարները եկան

Գթասրտության Մարգարեյի մոտ

և ասացին. «Արդյո՞ք սազական է

քո ժողովրդին մորթել մեր

ավանակները, վնասել բերքը և

ձեռք բարձրացնել մեր կանանց

վրա:» Հանկարծակի,

Գթասրտության Մարգարեն

կանչեց ամբողջ բանակը մզկիթ

աղոթելու և ասաց նրանց. «

Այլահր չի թույլատրում ձեզ մտնել
 Գրքերի Մարդկանց տները
 առանց թույլտվության և ձեռք
 բարձրացնել նրանց կանանց վրա
 և ուտել իրենց բերքը:» Եթե
 ճանապարհին զինվորները
 գտնում են կենդանի, որին կարելի
 է կթել, նրանք չեն կարող այդ անել
 առանց թույլտվության:

Հետևաբար, նույնիսկ
 պատերազմի ընթացքում,
 Գթասրտության Մարգարեն
 սահմանեց օրենքի կանոնի
 կարևորությունը և հարգանքը
 ունեցվածքի և մյուսների
 իրավունքների նկատմամբ, որը
 ավելի հեռու է, քան մենք կարող
 ենք տեսնել ժամանակակից
 պատերազմների ընթացքում:

Անցյալում, բանակաները ավիրում
էին բերքը, արոտավայրերը,
**ունեցվածքները և նույնիսկ
ամբողջ գյուղերը:** Սակայն,
Գթասրտության Մարգարեն
արգելեց ոչ մարտիկների,
այսինքն, կանանց, երեխաների,
ծերերի, հիվանդների,
վիրավորների, կույրերի,
անդամալուծների, հոգեկան
հիվանդների,
ճանապարհորդների,
**վանականների և ճգնավորների
սպանությունը:** Փաստորեն, նա
թուլյատրեց սպանել միայն
առաջին հատվածում
գտնվողներին, քանի որ բոլորը,
ովքեր գտնվում են նրանց
ետևում, **պաշտպանված էին**

հարձակումից: Չարմանալիորեն,
 Գթասրտության Մարգարեն
 այստեղ պարզևեց ավելին, քան
 ինչ սահմանվել է տեսությունների
 մեջ, **քան միայն պատերազմները**
այսօր: Մեկ անգամ
 Գթասրտության Մարգարեն
 մարտի դաշտում կնոջ դի տեսավ
 և շատ տխրեց: Այլուհետ, նա իր
 հրամանատար, Խալիդ իբն ալ-
 Ուալիդին հրահանգեց. « **Մի**
սպանեք կանանց, կամ
աշխատավորներին...» Ավելին,
 Գթասրտության Մարգարեն
 առանձնապես հրահանգեց
 մահմեդականներին չսպանել
 վանականներին կամ
 ճգնավորներին և չավիրել
 երկրպագման վայրերը:

Իսլամից առաջ, և արաբները և ոչ արաբները վրեժխնդրությունից ելնելով, **սովոր էին կենդանի այրել իրենց թշնամիներին:**

Գթասրտության Մարգարեն կտրականապես արգելեց այդ. «Ոչ ոք չպետք է պատժի կրակի միջոցով, բացառությամբ Կրակի Տիրոջ, **Աստծո:**» Նա նույնպես արգելեց պղծել և խեղել թշնամիների դիակները, **անդամահատելով նրանց վերջույթները:**

Գթասրտության Մարգարեն արգելեց սպանել պատերազմի բանտարկյալներին, հայտարարելով, որ « **ոչ մի վիրավորի չպետք է սպանել, ոչ**

որի, ով փախչում է չպետք է
հետապնդել...»

Գթասրտության Մարգարեն
նույնպես ասաց, որ չպետք է
խախտել վստահությունը և
սպանել նրանց, **ուև հետ դաշինք
են կնքել**: Չպետք է խախտել որևէ
խաղաղության դաշնագիր:
Չպետք է ոտնահարել որևէ
խաղաղության դաշնագիր. «Եթե
դուք դաշինք եք կնքել մարդկանց
հետ, դուք չպետք է փոփոխեք
կամ այլընտրանք տալ, մինչ
ժամկետի լրանալը...»

Այժմ, անդադար պատերազմների
ժամանակաշրջանում,
կանխարգելիչ հարվածների

պատրվակներով, այս
ուսմունքները ներկայացնում են
նրա իրական
անհատականությունը – բոլոր
ժամանակների Մարգարեյի:

Գթասրտության Մարգարեն
փորձել է իր առավելագույնը,
նվազեցնել մարդկային
կորուստները սահմանափակ
քանակի:

Յուրաքանչյուրը, ով անաչառ
ուսումնասիրում է
Գթասրտության Մարգարեյի
պատերազմները և համեմատում
է դրանք մարդկության
պատմության այլ
պատերազմների հետ, որոնք

ներառում են մեր ժամանակների
Իրաքյան, Աֆղանստանի և
Ահաբեկչության դեմ ուղղված
պատերազմները, կարող է
հեշտորեն եզրակացնել, որ դրանք
ավելի քիչ արյունալի էին և ավելի
շատ մարդկային:

Շատերը Գթասրտության
Մարզարեյին նկարագրում են
որպես պատերազմ ստանձնող և
արյունարբու, կարծես
ճակատամարտերը նրա
հիմնական զբաղմունքն էին:
Սակայն, իրականում,
Մեդինայում նրա տաս
տարիներից դուրս, միայն 795 օր
էր նա անց կացրել
ճակատամարտերում և

արշավներում: Մնացյալ տասս
տարիները, մոտ 2865 օր, նա անց
կացրեց մարդկանց կյանք բերելով
հեղափոխական
փոփոխություններ և ամբողջովին
վերափոխելով հեթանոս
հասարակությունը: Այս
պատմական փաստը անտեսվել է
նրա կենսագիրների և համարյա
բոլոր արևմտյան հեղինակների
կողմից, ովքեր պատկերել են
նրան որպես պատերազմ
սանձազերծող:

ԱՐԴՅՈ՛Ք ՄՈՒՀԱՄՄԵԴԸ
ՄԱՀԱՊԱՏԺԻ ԷՐ
ԵՆԹԱՐԿՈՒՄ ՎԱՅՐԱԳ

ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ՊԱՏԺԻ ՄԻՋՈՑՈՎ

Մարգարե Մուհամմեդը,
Գթասարտության
Մարգարեն, վերածեց
հասարակությունը, որը լի էր
հանցանքներով և
անարդարություններով, մի
հասարակության, որը ըստ
մահմեդականների համարվում է
ուտոպիա: Մարգարեն հասավ
դրան հետևելով Աստծո
պատվիրաններին և ըստ թիվս այլ
բաների, նշելով հասարակության
հիվանդագին արմատները և
կիրառելով արդար և աշխատող
օրինական համակարգ:

Եկեք որպես օրինակ վերցնենք
անբարոյականության և
սեռական անկարգության
դեպքերը: Երբ Մարգարեն
ժամանեց Մեդինա,
անբարոյականությունը
անվերահսկելի էր և
մարմնավաճառությունը
շահավետ գործարք էր: Առաջին
հերթին, նա բարձրացրեց իր
ժողովրդի բարոյական
գիտակցությունը, ընդդեմ այդ
չարիքների, որը նրանից
բավական ժամանակ խլեցին:
Այնուհետ նա փակեց
հասարակաց տների դռները և
մաքրեց ամբողջ համայնքը:

Մարգարեական իրավական համակարգը հասկանալու համար, անհրաժեշտ է հասկանալ, որ Մարգարեն անհանգստացած էր մարդկային կյանքի բոլոր կողմերով, սկսած անձնականից մինչ հասարակականը, **ինչպես նաև հոգևորը**: Մարգարեն հասցեագրեց անհանգստությունները անհատների և հասարակության աշխարհիկը այստեղ և հիմա, **ինչպես նաև հոգևորը այնուհետ**:

Ինչ վերաբերում է այս աշխարհին, վերլուծելով Մարգարեյի բերած իրավական համակարգը ի շահս հասարակականի, մենք կարող ենք հասկանալ, որ Իսլամական

իրավական համակարգը,
Շարիաթը, շատ
ընդհանրություններ ունի
ամենաիրավական համակարգերի
հետ: Օրինակ, մարդկային
հասարակության մեջ ձգտելով
հասնել ապահովության և
անվտանգության, իրավական
համակարգերը, ներառելով
խլամականը, աշխատում են
զսպման սկզբունքով: Գաղափարը
այն, է, որ ներկայացնելով պատժի
վախը, անհատը ավելի քիչ
ցանկություն է ունենում գործել
համապատասխան ոճի:

Եկեք որպես օրինակ վերցնենք
սպանության ոճիրը: Եթե անհատը
ոչինչ չիմանա իր հետ

կատարվելիքի մասին, եթե նա սպանի որևէ մեկին, նա չի կարող այդքան վախենալ, եթե նա իմանա, որ նա բանտ կգնա, կամ միգուցե կկորցնի իր կյանքը, **որպես իր գործողությունների հետևանք**: Պատժի միջոցով զսպելով անհատին նողկալի գործողություններից, **ավելի շատ կյանքեր կպահպանվեն և հասարակությունը կլինի ավելի ապահով**: Ինչպես նշում է Դուրանը. «Ձեզ համար գոյություն ունի կյանքի պահպանում, հատուցմամբ, օվ գիտակից մարդիկ...» (2:179)

Փորձելով հավասարակշռության բերել զոհերի և հասարակության

անհանգստությունները,
իրավական համակարգերը
ներառելով Մարգարեական
իրավական համակարգը,
Շարիաթը, **ընդգրկեցին**
հատուցման և վերականգնման
սկզբունքը: Հատուցման և
վերականգնման
սկզբունքով, հասարակությունը
ոճրագործից ետ է վերցնում
առավելությունը, որը նա
անարդարորեն վերցրել էր ոճիրը
գործելով, **հասարակության և**
զոհի հարցից ելնելով: Այլապես,
թողնելով ոճրագործին
անպատիժ, **արդարության նժարը**
կմնա անհավասար և այդ կլինի
անարդար և հասարակության

օրինապաշտ անդամների և ոճրի
զոհերի նկատմամբ:

Ինչ վերաբերում է հատուցմանը,
շատերը կարող են պնդել, որ
գաղափարը չի կարող օգնել ոչ
զոհերին, **ոչ էլ ոճրագործներին:**
Օրինակ, մարդասպանին
սպանելով, **մենք չենք կարող ետ
բերել զոհի կյանքը և միայն
պատճառ կհանդիսանանք մեկ այլ
կյանքի կորստի:** Բացի այդ,
շատերը պնդում են, որ զոհերին
պետք է խրախուսել ներել և
չպահանջել հատուցում,
ընթացելով, որ ներումը ավելի մոտ
է քաղաքավարությանը, **իսկ
վրեժը վայրագությանը:**

Իրոք, Իսլամական
օրենքը, Շարիաթը, տալիս է այս և
այլ մտահոգությունները, զոհին
հնարավորություն տալով, **ներել
կամ պահաջել հատուցում:**

Փաստորեն Դուրանը
խրախուսում է զոհին ներել
սխալվողին ի շահ երկու կողմերի:
Ամեն դեպքում, որոշ դեպքերում
զոհերը և նրանց ընտանիքի
անդամները ոճրի պատճառով
միայն ցավ են զգում և ոչ մի այլ
լուծում չեն տեսնում,
բացառությամբ հանցագործից
վրեժ պահանջելուն, **կամ
ստիպելուն վճարել ոճրի համար
նյութական կամ այլ միջոցներով:**
Այս պարագայում, **հատուցման
գաղափարները ձգտում են**

անրադառնալ և զոհի և
հասարակության
մտահոգությունների: Մարդկայի
ն հասարակական
հարաբերություններին
չանրադառնալը կարող է
պատճառ հանդիսանալ
անարդարության: Այսօր,
որոշակի իրավական
համակարգեր այնքան զիջող են
իրենց պատժի մեջ, որ որոշ
նողկալի ոճրագործները, ինչպիսիք
են բռնաբարության մեջ
մեղադրվողները և
մանկապիղծները, ստանում են
միայն ձեռնաշղթա, թողնելով
զոհերին տանջվելով այն մտքից,
որ իրենց վիրավորողները մնացել
են անպատիժ, **մինչդեռ նրանք**

իրենց մնացյալ կյանքը պետք է
ապրեն իրենց տանջանքներով:

Սակայն, Մարգարեն,
Գթասրտության Առաքյալը, չի
թողել ոճրագործին միայնակ,
ինքնանանաչումից դուրս և
մտահոգված էր ոճրագործի
հոգևոր բարեփոխմամբ: Հաճախ
ոճրագործին տալիս էին երկրորդ
հնարավորություն, քանի որ, եթե
նա մեղանչեր առաջին արարքից
հետո և ուղվեր, **ապա նրան**
կարող էին թույլատրել անպատիժ
դուրս գալ: Անբարոյականության
ոճրի հետ կապված Ղուրանն
ասում է. « **Եթե նրանք երկուսն էլ**
մեղանչեն և ուղղեն իրենց, ապա
թողեք նրանքց հանգիստ: Իրոք,

Աստված Մեղանչանքի ընդունողն է, Գթասիրտը:» (4: 16)

Ավելին, պատիժը ինքնին դիտվում է որպես ոճրագործի հոգևոր մաքրման ձև: Այս տեսանկյունից, ոճրագործը, ով անհանգստացած է իր հոգևոր և Հետագա կյանքով, կարող է նույնիսկ ընտրել պատիժ իր ոճիրների համար :

Մայզ իբն Մալիքի օրինակը շատ բան է ասում այս մասին: Մայզը դավաճանել էր և նա եկավ Մարգարեյի մոտ, խոստովանելով իր մեղքը և պնդելով ենթարկվել պատժի, որպեսզի մաքրի իրեն, լավ գիտակցելով, որ այդ ոճրի

պատիժը մինչ մահ քարկոծումն էր: Մարգարեն ետ դարձրեց նրան երեք անգամ և երկու անգամ Մայզի ցեղին հարցրեց, թե արդյոք նա ողջամիտ է, **թե ոչ**: Նրանք պնդեցին, **որ նա ողջամիտ է և որ նա պատվական մարդկանցից մեկն էր**: Միայն այն բանից հետո, երբ Մայզը պնդեց պատժի ենթարկվելը չորրորդ անգամ և այն բանից հետո, երբ Մարգարեն համոզվեց, որ Մայզը ողջամիտ է, **ընդունեցին նրա խնդրանքը**:

Նմանատիպ դեպք ևս, երբ մի կին դավաճանել էր և խնդրել էր պատիժ և ինչպես Մայզի դեպքում, **Մարգարեն նրան ետ**

վերադարձրեց: Միայն այն բանից հետո, երբ նա պնդեց իրեն պատժի ենթարկել, **նրանք արեցին այդ:** Նույնիսկ դրանից հետո, Մարգարեն գովաբանեց նրա անսովոր մեղանշանքը, **աղոթեց նրա համար և հուղարկավորեց:** Այս ցույց է տալիս բարոյական բարձր գիտակցությունը, **որը Մարգարեն դրել էր իր հետևորդների սրտերի և մտքերի մեջ:** Մարգարեն երբեք պատիժ չէր իրականացնում հասարակության առջև, **որի համար նրանք դիմում էին պատրաստ լինելով:**

Պետք է նշել, որ Մարգարեյի ուսմունքները կապված քրեական

իրավունքի հետ, երբեք չի
իրագործվել առանց ոճրագործի
հանգամանքների ընկալման:
Այսինքն, Մարգարեն չէր
եզրակացնում, որ տվյալ պատիժը
համապատասխան է
յուրաքանչյուր պարագայում:

Մարմնական պատժի կիրառման
կարողությունը կարելի է գտնել
գողության դեպքում: Ցանկացած
կազմավորված հասարակության
մեջ, գողությունը համարվում է
պատժելի արարք: Ամեն դեպքում,
կարող են գոյություն ունենալ
դեպքեր, երբ գողությունը
հասկանալի է և որտեղ
համապատասխան պատիժը
կարող է չիրականացվել: Օրինակ,

Իսլամական երկրորդ Խալիֆի
Ումար իբն
Խատաբի, իշխանության օրոք,
սովի ժամանակ գողության
համար նախատեսված
մարմնական պատիժը, որը ձեռքի
անդամահատումն էր, չէր
իրագործվում, քանի որ այդ
ժամանակի սովի և կարիքի
շրջանում, գողությունը կարող էր
դիտվել որպես
անհրաժեշտության ոճիր, **այլ ոչ թե
չարականություն :**

Իսլամական
պատիժները, մանավանդ որոնք
վերաբերում են
դավանանությանը և
գողությանը, կարող էին

իրագործվել միայն իսլամական հասարակության մեջ, որտեղ հասարակական արդարությունը և բարոյական գիտակցությունը գերիշխում է և որտեղ բացի մարդկային թուլության, **ոճրի ոչ մի պատճառ չկա:**

Գթասրտության Մարգարեն երբեք չի իրագործել որևէ պատիժ, **բացառությանը այս դեպքերի:**

Այստեղ տեղին է նշել, որ դավանանության համար իրագործվող քարկոծումը, որը այսօր Հրեաները և Քրիստոնյաները չեն գործածում, պատվիրված է Թորայում, մի գրի մեջ, **որը սուրբ է երկու կրոնների համար:**

ԱՐԴՅՈ՞Ք ՄՈՒՀԱՄՄԵԴԸ
ՊԱՇՏՊԱՆՈՒՄ ԷՐ ԿԱՆԱՆՑ
ՃՆՇՈՒՄԸ և ԿԵՂԵՔՈՒՄԸ .

Երբեմն վիճում են, որ Մարգարե
Մուհամմեդը պաշտպանում էր
կանանց ճնշումը, ինչպես
ներկայացվել է իր արարքների և
սկզբունքների մեջ, **որոնք նա
սովորեցրել է իր հետևորդներին:**
Ինչպե՞ս է հնարավոր հեռացնել
կնոջ կեղեքումը որպես սխալ
արարք, **երբ այն հաստատել էր
հենց ինքը Իսլամի Մարգարեն :**

Բացի այդ, քանի որ Մարգարե
Մուհամմեդը սահմանում էր
կանանց համար օրենքներ

տղամարդկանց և
հայրապետական, և ցեղային
հասարակարգի տեսանկյունից,
որտեղ որ նա ապրում էր, այս
բնականաբար կարող է
առաջնորդել կնոջ կարգավիճակի
նվազեցմանը: Ուստի, փաստարկը
գնում է, և Իսլամական
վերաբերմունքը և օրենքները
պետք է դիտել որպես հնացած և
վերանայման տեսանկյունից:

Մական արդյո՞ք այդ ճիշտ է, որ
Մարգարեյի ուսմունքները և
գործունեությունը հաստատում է
կնոջ ճնշված կյանքի ձև: Ավելին,
արդյո՞ք նրա ուսմունքները
հիմնված էին նրա անձնական
գիտելիքների, հասարակարգում

ապրելու փորձառության
պայմանների վրա: Արդյո՞ք
իսլամական վերաբերմունքը
կնոջը, կապված է անձնական,
հասարակական և պատմական
պայմանների հետ:

Ինչպես ասում է Ղուրանը
.«Աստվածն է, ով արարել է ձեզ
մեկ անհատից և դարձրել
կողակցին ըստ
բնույթի, որպեսզի, դուք բնակվեք
միմյանց հետ փոխադարձ սիրով:»
(7:189) Այս կարևոր տարբերակը
արտահայտում է տղամարդկանց
և կանանց բնույթի մեջ
հավասարություն: Այն սկզբունք
է, որը մարդկության մեջ
հիմնավորված է լայնածավալ

տեսանկյունից. Որ տղամարդը և կինը առավել հիմնարար մակարդակով հավասար են հետապնդելու կատարյալ երջանկություն: Մինչ Իսլամական օրենքը հաշվի է առնում կանանց և տղամարդկանց միջև գոյություն ունեցող կենսաբանական և հասարակական տարբերությունները, սեռերի հավասարության առանցքային տեսակետը երբեք չի ռոնահարվել:

Միևնույն ժամանակ կանոնները և սահմանումները, որոնք վերաբերում են կանանց և որոնք ժամանակակից տեսանկյունից

թվում են խտրական, հիմնված
չէին Մարգարեյի անձնական
կարծիքի կամ պատմական
պատահականությունների վրա:
Ավելի շուտ մահմեդականները
հավատում են, որ Մարգարեն
աստվածային խոսքի փոխանցողն
էր, որը կրում էր հեռատես
իմաստություն: Աստծո
իմաստության ընկալունակ
ասպեկտները պահանջում են
ուսուցում, հոգևոր արժեք և
փորձ: Ուստի մահմեդականի
համար այն հերքելի չէ
պարզապես այն պատճառով, որ
նրանք հակասում են որոշ
ժամանակակից
տրամադրություններին:

Հարկ է նշել, որ չնայած սեռերի կենսաբանական և հասարակական տարբերության, Մարգարեական էթիկան տղամարդկանց և կանանց կապում է շատ կարևոր ձևով, **լավ արարքներ հետապնդելով**: Երկուսն էլ նախատեսված են լինել բարիքի գործակալներ և օգնել միմյանց անելու այն, **ինչ չափազանց առաքինի է**: Ղուրանը ոչ միայն օժտում է կանանց առաքինի գաղափարներով հասնելու գիտելիքի, այլև անխզելիորեն կապում տղամարդկանց գործողությունները կանանց հետ, ուստի, **մեկ սեռը գերադասելի չէ մյուսից**: Նկարագրելով ամուսնու

և կնոջ հարաբերությունը,
Ղուրանն ասում է .« **դուք
հազուստ եք նրան և նա հազուստ
է ձեզ:» (2:187)** Երկուսն էլ պետք է
փոխադարձաբար աջակոցեն
բարիք հետապնդելիս:

Մարգարեն ոչ միայն արդարացի
և հավասար վերաբերվեց
կանանց, այլև բարձրացրեց
նրանց կարգավիճակը մի
հասարակարգի մեջ, **որը կնոջը
վերաբերում էր որպես անհիճյալ և
ստորադասելի:** Այս այն
հասարակարգն էր, որը նորածին
աղջիկներին կենդանի թաղում
էր, **որպեսզի պաշտպաներ պատվի
խոտոր տեսությունը:**

Երկու ծայրահեղ դեպքերը
ներկայացրեցին
հոգատարությունը և
կարգավիճակը, որը նա տալիս էր
կանանց: Առաջինը, մահվան
մահճի մեջ, երբ մեկ ուրիշը կարող
էր անհանգստացած լինել ավելի
էական բաներով, Մարգարեն
խստորեն խորհուրդ տվեց իր
ուղեկցորդներին նուրբ և
համբերատար լինել կանանց
նկատմամբ:

Մեկ այլ դեպքը, նրա հրաժեշտի
ճառն էր Նուր լեռան մոտ, նրա
միակ ուխտագնացության
ժամանակ, որին մասնակցում էին
մոտ հարյուր քսան հազար մարդ:
Նա դիտավորյալ օգտագործեց

այդ հազվագյուտ և միակ
դեպքը, որպեսզի պատվիրի իր
ուղեկցորդներին կնոջը
վերաբերվել արդար և
անկողմնակալ, որպեսզի չլինի, **որ
մարդիկ վերադառնան իրենց հին
և անարդար պրակտիկային:**

Հարյուրավոր օրինակներ կարելի
է բերել նրա աճնական կյանքից,
որոնք ցույց են տալիս, թե ինչպիսի
անկողմնակալություններ,
**արժանապատվությամբ և
հարգանքով էր նա վերաբերվում
կանանց:** Նա ցուցաբերում էր
հարգանք և
արժանապատվություն ոչ միայն
մահմեդական, **այլև ոչ
մահմեդականների նկատմամբ:**

Տարբեր ծագման, ռասսայի և գույնի կանայք նրա մեջ գտան ապաստան և գթասիրտ պաշտպան: Այս պնդումը կարելի է հիմնավորել շատ դեպքերի միջոցով, որոնք դուրս են այս շրջանակից:

Նա նրանց սովորեցրեց, որ «կանայք նման են տղամարդկանց:» Այս Մարգարեյի հստակ սահմանումն էր, որը հայտնում էր կանանց և տղամարդկանց կարգավիճակի և դիրքի հավասարությունը: Մեկ անգամ մեկ մարդ եկավ Մարգարեյի մոտ և ասաց. « Ո՞վ է արժանի իմ լավագույն վերաբերմունքին:» Մարգարեն

պատասխանեց « **Քո մայրը:**»
Տղամարդը կրկնեց հարցը երեք
անգամ և Մարգարեն կրկնեց
նույն պատասխանը: Չորրորդ
անգամ նա ասաց. « **Քո հայրը:**»
Նրանք, ովքեր անտեղյակ են
արաբերեն արտահայտությանը,
Մարգարեյի պատասխանը « **քո
հայրը** » չորրորդ դեպքում, **նշում է
մայրության բարձր
կարգավիճակը հայրականից և
Իսլամում կնոջ բարձր
կարգավիճակը:**

Մեկ այլ դեպքում, նա ասաց.

«**Հավատացյալ տղամարդը չպետք
է ատի հավատացյալ կնոջը: Եթե
նա չի հավանում նրա**

բնավորության մեջ մեկ գիծ, նա պետք է հավանի մեկ այլը:»

Ամեն անգամ, երբ նրա դուստր Ֆաթիման գալիս էր նրա տուն, նա ոտքի էր կանգնում, **ողջունում և համբուրում էր նրան և նստեցնում էր իր տեղը**: Ամեն անգամ, երբ նա էր այցելում դստերը, նա նույնն էր անում, ոտքի էր կանգնում նրա առջև, **համբուրում էր հորը և նստեցնում էր իր տեղը**: Տարեց կանայք, ստրկուհիները և կանայք, ում շատերը կարող էին համարել ոչ կարևոր, կարող էին բռնել նրա ձեռքը և քայլել Մեդինայի փողոցներով, **լրացնելու իրենց կարիքները**: Մարգարեյի մոտ

նրանք միշտ կարող էին գտնել
օգնող ձեռք: Այսպիսին էր նրա
հեզուլթյունը, [քնքշուլթյունը](#) և
[գթասարտուլթյունը](#) կանանց
նկատմամբ:

Հարյուրավոր օրինակներ կարելի
է բերել նրա աճնական կյանքից,
որոնք ցույց են տալիս, թե ինչպիսի
անկողմնակալուլթյամբ,
[արժանապատվուլթյամբ](#) և
[հարգանքով](#) էր նա վերաբերվում
[կանանց](#): Նա ցուցաբերում էր
հարգանք և
արժանապատվուլթյուն ոչ միայն
մահմեդական, [այլև ոչ](#)
[մահմեդականների](#) նկատմամբ:
Տարբեր ծագման, [ռասսայի](#) և

գույնի կանայք նրա մեջ գտան
ապաստան և գլխարտություն:

ԱՐԴՅՈ՛Ք ՄԱՐԳԱՐԵ
ՄՈՒՀԱՄՄԵԴԸ
ՀԱԿԱՍԵՄԱԿԱՆ ԷՐ և
ԱՐԴՅՈ՛Ք ՆԱ ՍՊԱՆԴԻ
ԵՆԹԱՐԿԵՑ ԲԱՆՈՒ
ՔՈՒՐԱՅՉԱ ՀՐԵԱԿԱՆ ՑԵՂԻ
ՏՂԱՄԱՐԴԿԱՆՑ, ԿԱՆԱՆՑ և
ԵՐԵԽԱՆԵՐԻՆ: ԱՐԴՅՈ՛Ք ՆԱ
ԾՐԱԳՐԱՎՈՐԵԼ ԷՐ ՀՐԵԱԿԱՆ
ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԷԹՆԻԿ
ՈՉՆՉԱՑՈՒՄԸ ԱՐԱԲԱԿԱՆ
ԹԵՐԱԿԴՉՈՒՑ:

Մարգարեն քարոզում էր
հրեաներին և հույս ունեւր և

աղոթում էր նրանց փրկության համար :Նա իր հետևորդներին չէր սովորեցնում ատել կամ ոչնչացնել հրեաներին:Բանու Բուրայզայի դեպքը հաճախ որակավորվում է որպես անմեղ հրեաների դաժան սպանդ, սակայն այն հաճախ դուրս է մնում իր պատմական համատեքստից:

Հակամարտությունը կապված չէր Հրեական հավատքի հետ, այլ պատերազմի, որի մեջ ներգրավվել էին Բանու Բուրայզաները:

Երբ Մարգարեն եկավ Մեդինա, նա հրեա փոքրամասնության հետ կնքեց սահմանադրական համաձայնագիր:Նրանց տրվում

Էր իրավունքներ և
ազատություններ, որոնք նրանք
վայելու էին և խաղաղ ապրում
էին որոշ ժամանակ:

Մեհմադականները չվնասեցին
նրանց:

Օրինակ, մեկ անգամ մի հրեա և
մահմեդական վիճեցին: Երբ
հրեան գովեց Մովսեսին
Մարգարե Մուհամեդից աստ,
մահմեդականը վիրավորեց
հրեային: Հրեան բողոքեց
Մարգարեյին, ով ասաց. «Մի
շնորհեք ինձ գերակայություն
Մովսեսից:» Այդ կրոնական
համակեցության ֆոնի վրա էր,
մինչ Բանու Քուրայզայի դեպքը:

Դաշինքը, որ կնքեց Մարգարե
Մուհամմեդը հրեաների և
Մեդինայի այլ ցեղերի հետ,
գրավոր սահմանադրության մի
մասն էր, որը համարվում է
պատմության մեջ ամենահինը:
Սահմանադրության մի ամբողջ
հատված առանձնահատուկ
վերաբերում էր Հրեաներին:

Սահմանադրության հիմնական
կետերից մեկը այն է, որ
մահմեդա- հրեական
հարաբերությունները պետք է
լինեն այնպես, որ նրանք խաղաղ
կերպով ապրեն կողք կողքի և
չճնշեն միմյանց: Նրանք երկուսն
էլ պետք է պաշտպանեն Մեդինան
և եթե հայտնվի որևէ օտար

կեղեքիչ, բոլորը պետք է
պատպանեն քաղաքը միասին և
կիսեն նյութական բեռը:

Խաղաղության այս դաշինքը
ներառեց այդ ժամանակաշրջանի
Մեդինայի հիմնական հրեական.
Բանու Քուրայզա, **Բանու Նազիր**
և Բանու Քայնուքա ցեղերը:

Քանի որ գոյություն ունեին այլ
հրեա ցեղեր, որոնք խաղաղ
ապրում էին մահմեդականների
հետ, այս ցեղերը չենթարկվեցին
դաշինքին և մեկը մյուսի ետևից,
երեք ցեղերն էլ խախտեցին այն:

Սկզբում, Բանու Նազիր ցեղը
փորձեց մահափորձ կատարել
Մարգարեյի դեմ, **որը**

պատերազմի հրահրեց
մահմեդականների և այս ցեղի
միջև:

Այնուհետ Բանու Քայնուքան
խախտեց մահմեդական կնոջ
իրավունքը հարկադրաբար
մերկացնելով նրա սեռական
մասերը շուկայի մեջ: Այս
հրահրեց մեկ այլ ընդհարում
մահմեդականների և հրեաների
միջև: Հետևաբար, երկու
հրեական ցեղերին էլ վտարեցին
Մեդինայից, **քանի որ նրանք
ոտնահարում էին դաշինքը և
սահմանադրությունը:**

Ինչ վերաբերում է Բանու
Քուրայզային, նրանք ոչ միայն

խախտեցին դահնքը, այլև
դավադրություն կազմակերպեցին
Մեքքացիների և մյուս
արաբական ցեղերի հետ,
արշավելու Մեդինա, **հավերժ
վտարելու մահմեդականներին:**
Մեր օրերում այս
գործողությունները կարող են
դասակարգվել որպես
դավաճանություն և
ապստամբություն:

Հրեաների և նրանց
դաշնակիցների բանակը տաս
հազար մարդ էր, **երբ նրանք
արշավեցին Մեդինա:** Մարգարեն
ունեի միայն երեք հազար զինվոր:
Հաջորդող ճակատամարտը
կոչվեց «Փոսի Ճակատամարտ»,

որովհետև մահմեդականները
Մեդինայի շրջակայքով մեկ փոս
էին փորել, **որպես**
պաշտպանության տեսակ:

Իր ամբողջ զինվորական
փորձառության ընթացքում,
Մարգարեն երբեք չէր առերեսել
այսպիսի ահազանգող և
ծայրահեղ իրավիճակի: Նա
նույնիսկ ստիպված էր ուղարկել
մահմեդական կանանց և
երեխաներին Մեդինայի
ծայրամասեր, **իրենց**
ապահովության համար
:Մահմեդականները վախենում
էին հասարակության
ոչնչացումից:

Դուրանը պատկերում է
 իրավիճակը. «Հիշեցեք, թե ինչ
 դուք զգացիք, երբ նրանք ձեզ վրա
 եկան, ձեր վերևից և ձեր ներքևից
 և երբ ձեր աչքերը աղոտացան և
 ձեր սրտերը դուրս եկան ձեր
 կոկորդիններից և երբ Աստծո
 մասին ամենաըդհարական
 մտքերը անցան ձեր գլխով, **քամի
 որ այնտեղ և այնուհետ
 հավատացյալները փորձի
 ենթարկվեցին և թափահարվեցին
 ծանր շոկի մեջ:» (33:10)**

Հանկարծակի ուժգին քամի փչեց,
 սակայն ռազմավարական
 տեսանկյունից ի օգուտ
 Մարգարեյի և նրա բանակի:
 Անվերջ կռիվը և դժվար

կլիմայական պայմանները
փաստորեն, ստիպեցին իրենց
թնամիներին հեռանալ:
Ընդունելով կատարյալ
պարտություն Մեքքացիները և
մյուս ցեղերը հեռացան
Մեդինայից: Մարգարեն
անմիջապես արշավեց Բանու
Քուրայզա: Մոտ մեկ ամսվա
պաշարումից հետո, Բանու
Քուրայզան հանձնվեց:

Այնուհետ, Մարգարեն ստիպված
էր գործ ունենալ Բանու
Քուրայզայի 700
պատերազմական
ռազմագերիների հետ:

Նա ոչ մի որոշում չընդունեց
կապված նրանց հետ, այլ թողեց
այն իրավարար, Սաադ իբն
Մուադհիին, ով Բանու
Բուրայզայի դաշնակիցը և
Մեդինյան մեծ ցեղի ղեկավարն
էր:

Սաադը երկու կողմերից էլ,
Մարգարեյից և Բանու
Բուրայզայից,
երաշխավորություն վերցրեց, որ
այս վճիռը պարտադիր կլինի:
Սաադի վերջնական դատավճիռը
այն էր, որ մահմեդականների դեմ
մարտնչող մարտիկներին պետք է
սպանել և կանանց և
երեխաներին պետք է գերի
վերցնել: Այս վճիռը սահմանվեց

ըստ հրեաների կամավոր
համաձայնության, **որ**
պարտավորված լինեն
վերջնական դատավճռով:

Դժբախտաբար Բանու
Քուրայզան առերես կանգնեց
խիստ պատժի, խախտման լուրջ
գործողության շնորհիվ, **որը**
ամբողջովին քայքայում էր
հասարակության փխրուն
կայունությունը: Փաստորեն,
հրեաները չէին առարկում այս
որոշմանը, քանի որ Սաադի
վճիռը հիմնված էր Հրեական
օրենքի վրա, ինչպես
մեկնաբանվում է Թորայում.

« Երբ դուք արշավում եք,
որպեսզի հարձակում գործեք
քաղաքի վրա, մարդկանց
առաջարկեք խաղաղություն: Եթե
նրանք ընդունեն և բացեն իրենց
դարպասները, ապա այնտեղ
գտնվող բոլոր մարդիկ ենթակա
են աշխատանքի և պետք է
աշխատեն ձեզ համար: Եթե
նրանք մերժեն խաղաղությունը և
ներգրավվեն ճակատամարտի
մեջ, պաշարեք այդ քաղաքը: Երբ
Տերը, ձեր Աստվածը այն ձեր
ձեռքերը դնի, սրի անց կացրեք
բոլոր տղամարդկանց այնտեղ:
Ինչ վերաբերում է կանանց և
երեխաներին, ընտանի
կենդանիներին և քաղաքում
ամենին, դուք կարող եք վերցնել

այն որպես ձեզ ավար :» (Օրինաց 20:10-16)

Հինդու գրող Նադիուրան,
պատմական հաշվարկի
մանրամասն
ուսումնասիրությանը և Բանու
Քուրայզայի դատավճռով,
եզրակացրեց.”... չնայած այն
խիստ է թվում, **Սաադի**
դատավճիռը արդար էր: Սկզբում,
այս դատավճիռը համաձայնեցվեց
Հրեական իսկ օրենքներով:
Երկրորդ, դատավճիռը արվել էր
միջնորդի միջոցով, ով
հանդիսանում էր իրենց իսկ
դաշնակիցը և նրանք իրենք
ընտրել են նրան միջնորդ
Մուհամմեդի և նրանց միջև:”

Բեղմնավոր հեղինակ և
համեմատական կրոնների
գիտնական Քարեն Արմսթրոնգը,
ասում է. « ...Ամեն դեպքում
անհրաժեշտ է նշել, որ Քուրայզա
ցեղը չէր սպանվել կրոնական և
ռասայական հիմքերի վրա: Ոչ մի
այլ հրեական ցեղ օազիսում չեն
առարկել կամ փորձել միջամտել,
պարզորեն ընկալելով այն որպես
զուտ քաղաքական և ցեղական
խնդիր... Քուրայզայի
տղամարդիկ մահապատժի
ենթարկվեցին դավաճանության
պատճառով: Մեղինայի հրեական
տասնյոթ այլ ցեղեր, մնացին
օազիսում, ապրելով
քարեկամական պայմաններում,
մահեմդականների հետ երկար

տարիներ և Ղուրանը
շարունակում էր պնդել, որ
մահմեդականները հիշում են
իրենց հոգևոր նմանությունը
Գրքի Մարդկանց հետ...»

Ուստի, դեպքի մանրամասն
համատեքստից ակնհայտ է
դառնում, որ Մեդինայի հրեաների
էթնիկ մաքրումը կամ
ցեղասպանությունը, **անհիմն
մեղադրանք է:**

ԱՐԴՅՈ՛Ք
ՄԱՀՄԵԴԱԿԱՆՆԵՐԸ
ԱՍՏՎԱԾԱՅՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՆ
ՎԵՐԱԳՐՈՒՄ
ՄՈՒՀԱՄՄԵԴԻՆ

Հաշվի առնելով Իսլամի խիստ և
անբիժ միաստվածությունը, **այս
հարցը ի սկզբանե երևում է
անտեղի և անհեթեթ: Մակայն
ըստ այն փաստի, որ
մահմեդականները չափազանց
հարգում և մեծարում են
Մարգարեյին, շատ ոչ
մահմեդականներ, առանձնապես
Արևմուտքում, սխալմամբ
հավատում են, **որ
մահմեդականները երկրպագում
են նրան: Իրոք, նրանցից ոմանք
մեղադրում են
մահմեդականներին
Մարգարեյին, որպես Աստված
հավատալու մեջ:****

Տպավորիչ իրադարձությունը, որը տեղի էր ունեցել իր մահվան ժամանակ, **բավարար է դրա հետ կապված բոլոր հարցերը հանգիստ թողնել:** Երբ Մարգարեն մահկանացուն կնքեց, նրա ուղեկցորդները, մանավանդ նրանք, ովքեր մոտ էին նրան, **հակված չէին հավատալ նորությունը:** Նրանցից ամենատուժեղը, ով ավելի ուշ դառնալու էր երկրորդ խալիֆը, Ումար իբն Ալ- Խատաբը, ոչ միայն ժխտեց ընդունել փաստը, որ Մարգարեն մահկանացուն է կնքել, այլև նույնիսկ սպառնաց սպանել ամեն մեկին, ով կտարածեր այս **«բանբասանքը»:** Սակայն Մարգարեյի և Ումարի

ընկերը, Աբու Բաքրը, Մարգարեյի
երկրային որոգայթը
հաստատելուց հետո, ոտքի
կանգնեց և ամենավճռական
խոսքերով հայտարարեց. «Օվ,
մարդիկ: Եթե ձեզանից որևէ մեկը
երկրպագում է Մուհամմեդին,
Մուհամմեդը մահկանացուն է
կնքել: Սակայն, եթե ձեզանից
որևէ մեկը երկրպագում է
Աստծոն, Աստված Կենդանի է և
Անմահ:»

Աբու Բաքրը ընթերցեց
տարբերակ, որը հայտնվել էր
Մարգարեյին, Ուհուդ
ճակատամարտից հետո, երբ շատ
մահմեդականներ, **ցնցված էին**
նրա մահվան կեղծ

բամբասանքից: «Մուհամմեդը ոչ այլ ինչ է քան Մարգարե, Մարգարեները մահկանացու են կնքել նրանից առաջ: Ինչու՞, եթե նա մահանա կամ սպանվի, դուք կշրջվեք ձեր գարշապարներին:»

Այս տարբերակները այնպիսի ազդեցություն ունեցան մարդկանց վրա, որ կարծես նրանք լսում էին այն առաջին անգամ:

Մահվանից առաջ, Մարգարեն միանշանակ զգուշացրեց իր հետևորդներին, որ նրանք չպետք է երկրպագեն կամ նրանից կուռք սարքեն, **ինչպես մյուս**

Մարգարեների հետևորդները:

Նա անխոջ սովորեցրեց նրանց իր բարոյականությունը և մարդ

լինելը, բացառությամբ այն բանի,
որ նա Աստծո Մարգարեն է:

Ղուրանը միանշանակ ասում է
.««Ասա, օվ Մարգարե.«Ես
մահկանացու եմ, ինչպես դուք
բողոքի»» (18:110) Ղուրանը
կրկնում է այս փաստը մի քանի
անգամ:

Նա արգելեց իր գերեզմանի վերին
հատվածում երկրպագության
տեղ կառուցել: Փաստորեն
Մարգարեյին հուղարկավորել էին
իր կացարանում, որը կցված էր
Մեդինայի հիմնական մզկիթին:
Այն մինչ այժմ կցված է միևնույն
մզկիթին և մինչ
մահմեդականները այցելում են

մզկիթը և աղոթում են այնտեղ,
նրանք միայն այցելում են նրա
գերեզմանը և ողջույն են
ուղարկում նրան: Նրանք չեն
աղոթում նրան որևէ շահի
համար, որովհետև, այդ անելը
խստիվ արգելվում է Իսլամում:

Վերջապես, տեղին է նշել, որ ոչ մի
Իսլամական աղանդ
Մուհամմեդին չի համարում
Աստված, կամ երկրպագում
նրան:

ԱՐԴՅՈ՞Ք ՄՈՒՀԱՄՄԵԴԻ
ԱՍՏՎԱԾԸ ՎՐԻԺԱՌՈՒ Է

Մարգարեյի ուսմունքի այս սխալ ըմբռնումը, որը խորապես սահմանել է արևմուտքը Իսլամի մասին, **ոչ մի հիմք չունի:**

Մարգարեն, ով եկել էր որպես գլխավորություն բոլոր արարածների, ուսուցանում էր իր հետևորդներին, որ Աստված ունի մի քանի անվանում, **որոնք նա յուսաբանել է իր արարածին:**

Դրանցից, Գթասիրտ և Բարերար անվանումները ամենավկայակոչվածն են Դուրանում և ամենակարևորները:

Դուրանի յուսաբանչյուր գլուխ, բացառությամբ մեկի, սկսվում է «Աստծո, անունով,

ամենատղորմած և գթասիրտ”
արտահայտությամբ: Որպես
փաստ.» Ողորմած՝ ալ-Ռահման
անվանույնը, որպես Աստծո
անվանում, հայտնի չէր
արարքներին, երբ այն առաջին
անգամ լուսարանեվեց Ղուրանի
մեջ: Նրանք ծանոթացան դրան,
լուսարանման շնորհիվ և երբ
նրանք հարցրեցին, թե ինչ այդ
նշանակում, լուսարանվեց. «Կոչեք
Ալլահին, կամ կոչեք ալ-
Ռահմանին: Ինչ անունով էլ կոչեք,
Նրան է պատկանում
ամենագեղեցիկ անվանումները:»
(17:110)

Ավելին, «Ողորմած» անվանումը
նրա միակ գեղեցիկ անունը չէ,

սակայն Իսլամում այն ունի կարևոր դիրք: Իսլամի մեջ հաստատված սկզբունք է, որ Աստծո գուրթը գերազանցում է նրա անեծքը: Իրոք, Մարգարեն ասել էր, որ Աստված ասել է. «Իմ Ողորմածությունը գերազանցում է իմ Անեծքը:» Գոյություն ունեն բազմաթիվ տարբերակներ և զեկույցներ Իսլամի Մարգարեյից, որը հաստատում է Աստծո ողորմածության և կարեկցանքի հիմքը: Օրինակ, Մարգարեն ասում է, որ « Ալլահը կարեկցող է և սիրում է կարեկցանքը: Նա ապահովում է կարեկցանքը այն կերպ, որ չի անում խստությանը:»

Մեկ այլ զեկույցի մեջ, Մարգարեն ասում է. « Ալլահն ունի ողորմածության հարյուր բաժին և նա ուղարկել է մեկին աշխարհ և բաժանել է այն իր արարածների միջև: Այսպիսով, այդ պատճառով նրանք միմյանց վերաբերում են ողորմածությամբ և գթասրտությամբ: Նա իրեն է վերապահել 99 բաժին, այնպես, որ Նա ողորմա իր ծառաներին, **Դատաստանի Օրը:**»

Ղուրանը նշում է, որ Մարգարե Մուհամմեդի աշխարհ գալը ողորմածություն է բոլոր արարածներին: Իրոք, Աստծո ողորմածությունը ոչ միայն հազեցնում է տիեզերքը, **այլ նաև**

հանդիսանում է Իսլամի
հիմնական իրավական և էթիկ
սկզբունքը: Գիտնականները ցույց
են տվել, որ Աստծո
ողորմածությունը դրսևորում է
իրավական կանոնները, որոնք
լուսաբանվել են մարդկությանը:

Ողորմածություն կարելի է տեսնել
նաև Մարգարեյի Հանդերձյալ
Կյանքի, դժոխքի և դրախտի
ուսմունքի մեջ: Դժոխքի բնույթը,
որպես մարդկային տառապանքի
և պատժի վայր, հաճախ
պատճառ է հանդիսանում,
աջակցելու այն եզրահանգումը,
որ Աստված վրիժառու է: Ամեն
դեպքում, Դուրանի մեջ
նկարագրված դժոխքի և դրախտի

նկարագրությունը, ինչպես նաև
նրանց նպատակը, կներկայացնեն
Աստծո ողորմածության
նշույլները, **նույնիսկ հետագա
աշխարհում:**

Երբ Ղուրանի մեջ Աստված
նկարագրում է դրախտը և
դժոխքը, ապա դժոխքի
նկարագրությունը ավելի հակիրճ
է, **քան դրախտինը:** Օրինակ, Սուրբ
Ղուրանի 55 –րդ գլուխը,
ներառում է 22 գեղեցիկ և
խորապես մանրամասն
հատվածներ, որոնք կապված են
դրախտի հետ, **մինչ դեռ
տարբերակներից միայն 7 – են
վերաբերում դժոխքին:**

Բացի այդ, Ղուրանը նշում է, որ դժոխքը չի արարվել կամայական պատճառներով: Ավելի շուտ, Ղուրանը, նկարագրելով դժոխքը, հաճախ համակցում է նկարագրությունները պատճառների հետ, որպեսզի ցույց տա, թե ինչու են բնակիչները առաջին հերթին հասնում այնտեղ:

Շատ հատվածներում, պատճառները կարող են վերաբերել սոցիալական վերաբերմունքին, ինչպիսին է աղքատին արհամարհելը և այլ մարդկանց շահագործելը: Հետաքրքիր է նշել, որ այս մեղքերից շատերը ներառում են

մեղսագործներին և այլ
մարդկանց և չեն համդիսանում
ուղակի «մեղքեր ընդդեմ Աստծո:»

Ուստի, ինքնին պատիժը և
դժոխքը կապված են
արդարության և
ընդվածությանը, **Աստծո
ողորմածության հետ: Արդյո՞ք
ողորմած Աստվածը կարող էր
թույլ տալ, որ հանցագործները
անպատիժ մնային: Արդյո՞ք Նա
պետք է թողներ անարդարներին,
զոհերի հանդեպ գնային անհասցե
ուղղությանը: Իհարկե, ոչ: Ուստի,
դժոխքը և պատիժը ինքնին
ողորմածությունն են
չարագործների զոհերի համար և
արդարության կարևոր գործոն:**

Մնալով արդարության
 շրջանակների մեջ, Մարգարեն
 պարզ նշում էր, որ պատիժը տեղի
 չի ունենա, մինչ չի ավարտվի
 արդար դատի ընթացակարգերը.
 Կներկայացնեն վկայությունները,
 վկաները ներկա կլինեն, նույնիսկ
 մեր աչքերը, **ականջները և հոդերը**
կտան վկայություն: Ոչ ոք չի
 սխալվի: Ավելին, մինչ Աստված ի
 շնորհիվ Իր ողորմածության,
 կպարզևատրի հոյակապ
 ապաստանով նրանց, ովքեր
 վերին աստիճան առաքինի են,
 Նա չի պատժի չարագործներին,
բացառությամբ իրենց
հանցանքների և չար արարքների
համար և ոչ ավելին: Ղուրանն
 ասում է. «Ցանկացած մեկը, ով

կգա Աստծո առաջ բարի արարքով, կատանա հետագա բարիք այնտեղից, սակայն ցանկացած մեկը, ով կգա չար արարքով, իմացիր, նրա չար գործ է չի հատուցի ավելին, **քան նա է գործել:» (28:84)**

Նույնիսկ, երբ Ղուրանը խոսում է պատժի և դժոխքի մասին, հաճախ գալիս են վիճակներ Աստծո թողությամբ և ողորմածության գաղափարներով, **հաճախ նշելով որ “Նա ամնեաողորմած և ամենաբաեզուրն է:”** Դիմելով չարագործներին և հանցագործներին, **Աստված խրախուսում է նրանց**

չիուսահատվել Նրա անսահման
Ողորմածությունից և
թողությունից: Ինչպես Աստված
ասում է .«Իմ ծառաներ. Ձեզանից
նրանք, ովքեր իրենց իսկ
հոգիների դեմ մեծ մեղքեր են
գործել, երբեք մի հուսալքվեք
Աստծո ողորմածությունից: Քանի
որ, իրոք, Աստված ներում է
մեղքերը, մեկը և բոլորը: Իրոք,
Նա միակն է, ով Ամենաներող և
Ողորմածություն Տվողն է:»
(39:53)

Այս լույսի ներքո, Մարգարեյի
ուսմունքները ցույց են տալիս, որ
պատիժը կարող է նույնիսկ
դիտվել, որպես Աստծո ողորմած
արարք: Գոյություն ունեն շատ

մարգարեական սովորույթներ,
որոնք նշում են, որ դժոխք մտնող
շատ մարդկանց համար այդ
մաքրման եղանակ է, որի միջոցով
մեղավորները վերջապես կմտնեն
դրախտ, **իրենց չար արարքների
համար վճարելուց հետո**: Առանց
դժոխքի, այդ մարդկանց համար
սխալ և անարդար կլինի մտնել
դրախտ, քանի որ առանց
դժոխքի, նրանք չեն կարող
հնարավորություն ունենալ
ճաշակել և զնահատել դրախտը-
կրկին ցուցադրելով ողորմած
պատճառները, **որի շնորհիվ
Աստված արարել է դժոխքը**:

Ուստի, վերոհիշյալից, մենք
կարող ենք տեսնել, որ Մարգարե

Մուհամմեդի ուսանողները
Աստծոն չեն ներկայացնում
վրիժառու, այլ Ողորմած և
Կարեկցող այս և հաջորդ
աշխարհներում:

ԱՐԴՅՈ՛Ք ՄԱՐԳԱՐԵՆ
ՏԱՌ-ԱՊՈՒՄ ԷՐ
ԼՈՒՄՆՈՏՈՒԹՅԱՄԲ

Պնդումները, որ Մարգարե
Մուհամմեդը տառապում էր
լուսնոտությունը հենվում է մի
շարք անկայուն
ենթադրությունների վրա, որոնք
չունեն բժշկական
հետազոտություն: Դրանք
բացառապես հիմնված են նրա

վիճակի տարբեր
նկարագրությունների վրա, **էրբ
նա ընդունում էր հայտնությունը:**
Առաջին անգամ Մարգարեն
ստացավ առաջին հայտնությունը,
էրբ նա քառասուն տարեկան էր :
Այս կարող է նշանակել, որ
Մարգարեյի կյանքի ուշ
ժամանակաշրջանում
հանկարծակի զարգացում ապրեց
լուսնոտությունը, քանի որ երբեք
չի հաղորդվել, **որ նա մինչ այդ
տառապել է այդ հիվանդությամբ:**
Բժշկական տեսանկյունից այս
լիովին անմիտ է:

Ավելին, **լուսնոտությունը
Մարգարեյի տեսիլքների և
հոգևոր փորձառության**

բացատրության ձևերից մեկն է:
Մարգարեն երբեք չի տառապել
որևէ ֆիզիկական կամ մտավոր
վիճակներով, բացառությամբ
հայտնությունն ստանալու
դեպքերից: Այս կարող է
նշանակել, որ Մարգարեյի
լուսնոտությունը տեղի էր
ունենում միայն, երբ նա
ոգեշնչվում էր Ղուրանի
տարբերակներով: Այս կարող է
հանդիսանալ բժշկական
անոմալիա, քանի որ
լուսնոտությունը
հետևողականորեն չի կապվում
այսպիսի փորձառությունների
հետ:

Չբուժված լուսնոտությունը
նույնպես առաջացնում է մտավոր
վնասներ և
դժվարություններ: Մարգարե
Մուհամմեդը հայտնություն
ստացավ 23 տարի և երբեք չի
հաղորդվել, որ նրա հիշողությունը
կամ մտավոր
հնարավորությունները որևէ
կերպ վնասվել են :

Եթե մենք հաշվի առնենք
Մարգարեյի ամբողջ կյանքի
պատմությունը, մենք պարզորոշ
կարող ենք տեսնել նրա
անհատականության և որակների
ամբողջականությունը և
կայունությունը: Նա վերափոխեց
կաշառակեր և հետադարձ

մարդկանց հավատքը,
գործունեությունը բարոյական և
քաղաքակիրթ տեսակի: Նա
դարձավ ժողովրդի հայր այն
կերպ, որը անգուգական էր
մարդկային պատմության մեջ:

Սկսած իր անձնական կյանքից
մինչ հասարակական անձը, նրա
կյանքի մահրամասները
թափանցիկ էին: Իսկ թե ինչ է
առաջ գալիս նրա
անհատականության
արդարամիտ հայացքից, այն է, որ
նրա բոլոր նվաճումները չեն
կարող նվազել մի որևէ բժշկական
պատճառից: Պատմության մեջ, ի
տարբերություն պատմական
կերպարների, Մարգարեյի

ասածները և արարքները
արտոնագրված են հաստատուն
ձևով գրառվել և նույնիսկ
հայտնութուն ստանալուց հետո::
Իրոք, նրա կյանքի մասին գրված
հազարավոր էջերը չեն
բացահայտում վարքի անկայուն
և անորոշ որևէ գիծ:

Մարգարեյի լուսնոտ լինելու
գաղափարը առաջին անգամ
առաջ քաշեցին արևելագետները,
որոնց փաստարկները և
գիտական և պատմական
տեսանկյունից չափազանց
անհեթեթ էին: Դրանից սկսած,
քննադատները և
քարոզիչները, ովքեր անտարբեր
էին իրենց պնդումների հիմքերին,

աղավաղել էին փաստարկները:
Մարգարեյի կյանքի արդարացի
դիտումը պարզ է դարձնում
այսպիսի փաստարկի
անլրջութունը :